Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…-1921 оной …21-нээ гарана. | № 107 (18430) | 1990 оной майн 9, среда | Сэн 3 мүн.

Уран зурааша Р. Абидуевай зураг.

…УУ АЛДАР СОЛОНЬ ХЭЗЭЭДЭШЬЕ БУУРАХАГҮЙ

…жэлэй ойе гансашье манай ороной ажалшад …бүмбэрсэг дэлхэйн түрүү үзэлтэй хүн түрэл-…тайбан, эб найрамдаата байдалай түлөө тэмсэдэг …баяр баясхалантайгаар тэмдэглэжэ байна. Он …бүри энэ түүхэтэ илалтын һүр жабхалан, …шье эли тодоор, эршэ хүсэтэйгөөр харагда-…гоор гүйсэд дүүрэнээр сэгнэгдэдэг болоно. …ороноо хамгаалгын дайн хадаа дэлхэйн …түүхэдэ эгээл ехэ аюултай, эгээл ехэ һан-…ехэ гашуудалтай дайн болоһон гээд тодоржо

…хадаа миин лэ хүршэнэрэйнгөө газар уһа …богоолшод болгохо гэжэ оролдоо бэ-…дээрэ мүндэлһэн социалис байгуулалта …сүлөөтэ ажабайдал, ажалша арадуудай һайн …һүнөөн усадхаха зорилго урдаа та-…буу. Тиимэһээл шуһата муухай дайнай добтол-…Союзда шэглүүлэгдэһэн байгаа гэжэ бидэ …мэдэнэбди. Мянга дүрбэн зуун арбан найман …үргэлжэлһэн тулалдаанай эгээл хү-…һандарал хохидолыень совет сэрэгшэд, манай …дээрээ даажа гараа һэн гээд дабтаха баатай

…соогуур 20 миллионһоо олон совет хүнүүд …гэжэ мүнөө бэшэгдэдэг. Харин һүүлэй …лагерьнуудта, мүн дайнда тохёолдоһон шарха, …уламжалан, наһа барэһан хүнүүдэй тоо, нэ-…гдожо байнхай, Ушар иимэһээ дээрэ дүр-…олон болохо хэбэртэй. Совет гүрэн мате-…дэ орожо, ажахын болон социальна бай-…хойшо татагдаһан юм. Жэшээнь, 1710 …поселок үгы хэгдээ, 32 мянган промышленна …гдаа, 98 мянган колхоз болон 1876 сов-…гэжэ түүхэ гэршэлнэ. Иимэ ехэ хохидолой …социалис гүрэн хадаа ойрын сагта бүхы ху-…дажа, арадайнгаа ажахы һэргээжэ шадаһан …бди.

…хамгаалгын дайн хадаа манай социалис бай-…шалгалта байхаһаа гадна манай арадай ху-…Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй арга шадабариин хатуу тур-…гэжэ онсолхо ушартай. Богонихон болзор …ажахые сэрэгэй байдалда оруулжа, шэнэ буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргадаг болоо бэлэй. Дайнай һүүлшын хоёр жэлэй туршада манай самоледууд, танкнууд, дэлайн онгосонууд, элдэб янзын буунууд дайсанай хүсые һамна бута сохихо шадалтай болоод байгаа һэн. Агуу Илалта энээниие бодото дээрэнь гэршэлжэ үгөө бэлэй.

Дайн юрэнхыдөө сэрэгшэдэй эрэлхэг зоригой, мэргэжэл бэлэдхэлэй хурса тэмсэл болодог гэжэ мэдээжэ ха юм. Совет сэрэгшэд Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй, бэеэ дааһан байдалай, зол жаргалай түлөө, ами наһаяа гамнангүй, хатуу шангаар, шэн габьяатайгаар тэмсэһэн байна. Тэдэнэй дунда манай Буряад ороной түлөөлэгшэд нэрэтэй түрэтэйгөөр дайлалдажа, «дайсанаа дарасаһан, даагаа һүүлдэһэн» гээшэ. Республикамнай хэдэн арбаад мянган эрхим хүбүүд, басагадаа энэ тулалдаанда мордохуулаа бэлэй. Нилээд олонииынь тоонто нютагаа бусаха хубигүй байшоо. Тэдээн тухай мүнхэ дурасхаал хэтын хэтэдэ, хэдэн үеын хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ нангинаар хадагалагдажа байхань лабтай. Нютаг нютагуудта бодхоогдоһон хүшөөнүүд дээрэ тэдэнэй нэрэнүүд алтан үзэгүүдээр мүнхэлэгдэнхэй.

Манай нютагай гуша гаран мянган сэрэгшэд СССР-эй орден, медальнуудаар шагнагдаһан байна. Эрхимэй эрхимүүд —36 баатарнууд Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Тэдэнэй дундаһаа генерал И. В. Балдынов, полковник В. Б. Борсоев, старша лейтенантнууд Сергей Ерешков, Жамбал Тулаев, капитан Дарма Жанаев, сержант Базар Ринчино болон бусадые нэрлэлтэй. Манай 11 сэрэгшэд Алдар солын орденуудта дүүрэн кавалернууд болоһон байха юм. Солдадай алдар солын иимэ хайрада хүртэгшэдэй дундаһаа Б. М. Дамчеев, С. М. Батагаев, С. Х. Булутов, П. А. Попов болон бусадые нэн түрүүн хүндэлэн дурсанабди. Харин байгша оной эхиндэ 11-дэхинь элирбэ ха юм. Сэлэнгын аймаг тоонтотой Гурдоржи Султумович Шарапов Алдар солын гурбан шатын орденуудта хүртэһэн байгаа гэжэ тодоруулагдаһан байна. Дайнай үедэ эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ, шэн габьяа харуулһанайнь түлөө үгтэһэн хайра шангуудаа абаагүй олон хүнүүд мүнөө элирүүлэгдэжэ байнхай. Иимэ бэдэрэлгын хүдэлмэри үргэлжэлһөөр.

Агуу Илалта гансашье фронт дээрэ бэшэ, мүн баһал ара талада үлэгшэдэй эсэхэ сусахагүй, аша үрэтэй ажалаар шэрээлсэгдэһэн гэжэ онсолон тэмдэглэхэ ушартай. Нютагтаа үлэһэн үбгэд, хүгшэд, эхэнэрнүүд болон үхибүүд хүшэр хүндэ тэдэ жэлнүүдтэ шэн габьяатайгаар хүдэлжэ, буу зэбсэг бүтээлсэдэг, хубсаһа хунараар, эдихэ хоолоор фронтынхидые хангаха гэжэ али болохоор оролдодог байгаа гээшэб! Үрэ бүтээсэтэй ажал хэхэһээ гадна мүнгэ зөөри, алта, мүнгэн хэрэгсэлнүүдые суглуулжа, илалтын жасада оруулдаг һэн. Тиигэжэ манай республикын ажалшадай суглуулһан зөөреэр «Социалис Буряад-Монгол» гэжэ танкова колонко, сэрэгэй самолёдуудай эскадрили, «Буряад-Монголой залуу колхозник» гэжэ танкнуудай колонно бүтээн гаргагдаһан түүхэтэй. Үнэн зүрхэнэй урялаар өөһэдынгөө мүнгөөр тусхай самолёт бүтээжэ, манай алдарта лётчигуудта дамжуулһан хүнүүдшье байха. Иигэжэл ара талада үлэгшэд Агуу Илалтын үдэрые арга шадалаараа дүтэлүүлэлсэһэн байна бшуу.

Энэ хэсүү шанга шалгалтын үедэ манай олонациональна гүрэнэй нэгэдэл улам бэхижэһэн, үндэһэ яhатан бүхэн хархис дайсаниие дарахын түлөө өөрынгөө ехэ хубитые оруулһан гээд омогорхолтойгоор тэмдэглэлтэй. Ород, украинецшье, белорус, армяншье, казах, буряадшье, грузин, накаецшье — илгаагүй арад бүхэнэй түлөөлэгшэд — ши, би гэлсэнгүй, адли зүрхэтэйгөөр, ами наһаяа хайрлангүй түүхэтэ Илалта түйлаһан байна ха юм. Зарим газарта энэ нангин заншалаа мартажа байһанхинь голхормоор. Агуу Илалтын алдар солые арьбадхаха ёһотойбди.

Байгша ондо Агуу Илалтын 45 жэлэй ойе манай общебтвын ажабайдалай бүхы һалбарине хубилган шэнэдхэлгын эгээл харюусалгатай, шиидхэхы үе сагта тэмдэглэжэ байнабди. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай хэшээл һургаалнуудые хараада абажа, бодото байдалые үнэн зүбөөр гүнзэгыгөөр шэнжэлэн, һайхан ёһо заншалнуудаа улам бэхижүүлэн, шэнэдхэлгын хүнгэн бэшэ зорилгонуудые дээмгайгаар бэелүүлхэ гээшэ юунһээшье сэнтэй хэрэг болоно. Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые бэхижүүлхэ, демократи үргэдхэхэ, үндэһэн шухала реформо бэелүүлхэ, Арми болон Флодой, бүхы сэрэгшэдэй нэрэ хүндэ дээшэлүүлхэ, үргэхэ гээшэ мүнөөдэрэй шухала зорилгонуудай нэгэн мүн болоно. Үнгэрһэн дайнда хабаадагшадай, бүхы ветерануудай энэ хэрэгтэ оруулха хубита нилээд ехэшье, хүндэтэйшье гэжэ тэмдэглэхэ ушартай.

Агуу Илалтын 45 жэлэй ойн һайндэрөөр манай Буряад ороной ветерануудые, ара талада хүдэлһэн хүнүүдые, сэрэгшэдые, бүхы ажалшадые үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалнабди. Хэншье, юуншье мартагдаагүй!

…ЛТЫН СОЛДАДУУД, ТААНАДТА ДОРО ДОХИНОБДИ!

Дайнай, ажалай ба СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануудтай Кремль соо болоһон уулзалга

…нэрэ хүндэ бо-…байдалые са-…хүн түрэлтэндэ …тай һүрөөтэй хү-…ые бута сохиһон …агуухэ ба айхаб-…баатаршалгые …хүн зоной ухаан …тууулжа шадаха-…таа буу барижа, …дайлалдаһан хү-…дайнай ара та-…шэрээлсэгшэдтэ …тэдэ баяр баяс-…байнабди.

…хамгаалгын …ветеранууд за-…Юундэб гэхэдэ, …нэрһэнһээ …үнгэрөө бшуу. …7-до КПСС-эй …Комитедэй Плену-…Кремлиин зал …уулзалгада урялал …парадай хуб-…тэдэнэр за-…болоһон юумэдэл …тэдэнэр олон тоото …шагналнуудаа, тэрэ …Алтан Ододые, …ододые энгэр-…баяртайгаар …

…болон тылэй ветера-…энде ерэбэгүй. …дайлалдажа, …зоригой, хатуужэлай, …гараһан за-…ветерануудтай …ерэбэ. Эдэнэй олон-…мянгаад мо-…ушартай бо-…юм. Ветеранууд-…һанай түлөө-…Тэдэнэр бултадаа

Эхэ ороноо, манай хамтын эрхэ сүлөө шуһа мяхаараа хамгаалһан байгаа.

Дайнай домог суута баатарнууд, совет сэрэгэй начальнигууд М. С. Горбачевтой, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүдтэй, СССР-эй Президентын соведэй гэшүүдтэй хамта уулзалгын президиумдэ һууба.

М. С. Горбачев уулзалгые нээхэдээ, иигэжэ хэлэбэ:

Хүндэтэ нүхэдүүд, эндэ, партиин Центральна Комитедтэ, Кремль соо Советскэ Союзай Геройнуудые, Алдар Солын орденой дүүрэн кавалернуудые, дайнай ба ажалай ветерануудые, Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй болон залуушуулай түлөөлэгшэдые агуухэ һайндэрэй — Илалтын үдэрэй урда тэдэнэ үнэн зүрхэнһөө амаршалжа байнаб.

Хүндэтэ нүхэдүүд, таанадые — энэ илалта шэрээһэн бүхы хүнүүдые тэдэнэй үг залгамжалагшадые энэ һайндэрөөр амаршалхые хүсэнэб.

Фронт дээрэ дайлалдаһан хүнүүдэй баатаршалгануудай урда, хүндэ хүшэр жэлнүүдтэ тылдэ шэн габьяатайгаар, үнэн шударгыгаар ажаллажа, фабрика, заводуудта, колхоз, совхозуудта, фермэнүүд дээрэ, эрдэм ухаанай лабораторинууд соо илалта хангаһан бүхы хүнүүдэй ажал хэрэгүүдэй урда совет хүнүүд һүгэдэн дохинол.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ үнэһэн тоброг соогоо манай орониие һэргээн бодхоожо, амгалан тайбан ажабайдалай ажал хэрэгүүдые бэелүүлһэн хэдэн үеын хүнүүдтэ баяр баясхалан хүргэнэбди.

Ветерануудай гаталһан харгы зам, тэдэнэй ажабайдал агуу-ехэ, баатаршалгата хэрэгүүдээр үршөөг түбэгүүдээр элбэг юм. Тэдэнэй габшагай ажалаар хүсэн түгэс гүрэн байгуулагдажа, бүхы дэлхэйн хуби заяанда айхабтар ехэ үүргэ нүлөө үзүүлжэ байна. Энэ үеын совет хүнүүдэй баатаршалгагүйгөөр, Агуухэ Илалтада тэдэнэй оруулһан хэмжээлэшэгүй ехэ хубитые хараада абангүйгөөр, манай общебтвын хүгжэлтын энэ шатада социализмын хүсые улам бадаруулгын замаар ороноо революционно ёһоор хубилган шэнэдхэлгын асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлжэ шадахагүй байнабди. Мүнөө манай гүрэн энэрхы ёһото, демократическа общество байгуулха хүдэлөөнэй замаар добшана. Манай илалта айхабтар ехэ үнэ сэнгээр түйлагдаа.

Энэ һүреөтэ дайнда баатарай үхэлөөр унаһан хүнүүдэй, тылдэ хэмшээлэшэгүй үсэд нэтэрүүгээр ажаллаһанһаа уламжалан, наһа барагшадай дурасхаалые ёһолон хүндэлэебди. Минута соо дуугай байжа, тэдэнэй дурасхаалые ёһолоё.

(Бултадаа һууриһаа бодоно. Минута соо дуугай байна).

Дайнай жэлнүүдтэ арад зоной гаргаһан агуухэ баатаршалга бүхы үеын совет хүнүүдэй дурасхаалда, ажал хэрэгүүдтэ хэтэдээ мүнхэ байхал.

Хүндэтэ нүхэдүүд. Агуухэ Илалтын 45 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан үглөөдэр болохо. Энэ суглаан дээрэ ветерануудые хараха тэдэнэртэй уулзаха, бүхы арад зоной үмэнэһөө тэдэниие амаршалха байһандаа баяртайбди. Мүнөөдэр би таанадые үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалаад, бүхы арадай зүгһөө гүнзэгы сэдьхэлэй халуун үгэнүүдые үшөө дахин хэлэхые хүсэнэб. Энэ хадаа мүнөө үеын хүнүүдэй үндэр ехэ, нангин уялга болоно гэжэ тоолоноб, манай общество дотор ажаһуудаг үнэн сэхэ бүхы хүнүүд тиигэжэ бодожо байха гэжэ һананаб.

Эдэ үдэрнүүдтэ дайнай ветерануудта, фронтовигуудта анхаралаа хандуулхадаа, тылдэ илалта шэрээлсэһэн хүнүүдтэ иигэжэ хэлэхэ байнабди: Таанадай гаргаһан баатаршалганууд, таанадай уялгадаа үнэн сэхэ байлга, таанадай Эхэ орондоо дурлалга—эдэ бүгэдэ мүнөөдэр агуухэ хубилалтын түүхэтэ зорилгонуудые шиидхэжэ байһан бүхы хүнүүдтэ үльгэр жэшээ болоно бшуу. Эдэ бүхы хэрэгүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадажа байһанайтнай түлөө таанадта баяр хүргэнэб. Бидэ энээн тухай мэдэнэбди, ветерануудай эрхэтэн ёһоной бата харюу бодол тухай мэдэнэбди. Өөһэдынгөө хараа бодолые манай общебтвын гэшүүн бүхэндэ, эрхэтэн бүхэндэ, ороной хүтэлбэрилэгшэдтэ хүргэхэ бүхы үндэһэ һуури тэдэнэртэ бии. Ушарынь юуб гэбэл, энэмнай тэдэнэй сэдьхэл бодолой эрхэ уялга ха юм.

Манай мүнөөдэрэй хэрэгүүд тухай ветерануудай һанамжанууд, хараа бодолнууд хадаа түйлай ехэ удха шанартай, хүн түрэлтэнэй шухала эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ һананаб. Агуухэ Илалтын 50 жэлэй ойе угтажа тэмдэглэхын тула олон удаан жэлнүүдтэ элүүр энхэ ябахыетнай таанадта бултандатнай хүсэнэб. (Альга ташалга).

Ветерануудтай уулзалга нээгдэбэ гэжэ соносхогдоно. Советскэ Союзай Маршал **В. Г. Куликовто** үгэ үгтэнэ. СССР-эй Президентдэ, дайнай ба ажалай ветерануудта, дайшалхы нүхэдтөө хандажа, тэрэ халуун үгэнүүдые хэлээ.

Энэ уулзалгада хабаадахые уриһанайнь түлөө, үнэн зүрхэнэй дулаан үгэнүүдэйнь түлөө маршал ветерануудай үмэнэһөө М. С. Горбачевто баяр баясхалан хүргэбэ. Энэ хадаа дайнай хүшэр хүндэ харгы замуудые гаталан дабаһан хүнүүдтэ, тылдэ үнэн шударгыгаар, шэн габьяатайгаар хүдэлэгшэдтэ Коммунис партиин, Совет правительствын анхаралаа хандуулжа байдагай үшөө нэгэ гэршэ жэшээ болоно. Энэ хадаа манай Эхэ ороной түлөө ами наһаа үгэһэн хүнүүдэй арюун һайхан дурасхаалые ёһолон хүндэлһэн ушар мүн. Фронт дээрэ дайлалдаһан, тылдэ ажаллаһан бүхы хүнүүд энэ илалтые дүтэлүүлһэн байгаа. Тэрэ маанадта бултандамнай нэгэн адли, тэрэ манай ороной ажалшадай мүнөөдэрэй ажал хэрэгүүдтэ нангинаар сахигдана.

Гэбэшье мүнөө зарим хүнүүд, «политическэ ажал ябуулагшад» гээшэбди гэжэ өөһэдыгөө тоологшод ветерануудай захяа заабаринуудые, дүй дүршэлые тоологгүй, дээрэлхүүгээр хандадаг байна гэжэ маршал үгөө үргэлжэлүүлээ. Совет хүнүүдэй дайшалхы баатаршалгые доро дарахадаа, ами бэеэ хайрлангүй, Эхэ ороноо хамгаалһан, байлдаанай талмайнууд дээрэ унаһан солдадуудай ашаар лэ мүнөө амиды мэндэ ябаһан тухайгаа тэдэнэр бодомжолоногүйл. Бидэ бурхад бэшэбди, маанадта мүргэһэнэй хэрэггүй. Зүгөөр баһуулан доромжолуулха ёһогүйбди.

Ветеранууд алба хэһээрээ, ажал хэрэгүүдээрээ бүгэдэ арадай хүндэлэлдэ хүртөө, хүртэхэшье эрхэтэй. Тэдэнэр этигэл найдалтай, зоригоо мохохогүй хүнүүд лэ. Манай общебтвын хубилган шэнэдхэлгэдэхэ байһанда тэдэнэр этигэнэ. Хэдэн жэлэй урда тээ сэрэгшын тангаригаа үгэхэдөө, Эсэгэ орондоо үнэн сэхэ ябахые тангариглаа һэмди. Тангаригтаа хүрэхэбди.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

СССР-эй ОБОРОНЫН МИНИСТРЭЙ

ПРИКАЗ

1990 оной Майн 9. — № 150. — Москва хото.

…солдадууд болон матросууд, сержантнууд болон …нууд, прапорщигууд болон мичманууд, офицернууд, …нууд болон адмиралнууд!

…ажалай ба СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй нүхэд…!

…манай Эхэ орон, түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэл-…ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай …Илалтын 45 жэлэй ойе һайндэрлэжэ байна.

…Союзда фашис Германиин харата муухайгаар …ороһон энэ дайнда дэлхэй дээрэхи түрүүшын со-…рэнэй, дэлхэйн хүгжэлтэ дэбжэлтын хуби заяан …һэн байгаа.

…нис партиин хүтэлбэри доро совет арад болон тэдэ-…зоригто Зэбсэгтэ Хүсэнүүд фашис Германиие бута …эрхэг түримхэйшүүлтэй хатуу шанга тэмсэлдэ Эсэ-…йнгоо эрхэ сүлөөе, бэеэ дааһан байдалые хамгаал-…арадуудта сүлөөтэ байдал олгоо һэн.

…ануудай талмайнууд дээрэ совет сэрэгшэдэй гэрга-…эг зоригоор, дайшалхы мэргэжэл шадабаряар, баа-…р, фронтын ара талада партизануудай ба нююса …орогшодой шэн зоригто тэмсэлээр, тылэй хүдэлмэ-…й үдэр бүриин ажалай баатаршалгаар, гитлеров-…дэ эсэргүү нэгэдэлэй, фашизмда зүрюу хүдэлөө-…ын хүсэлэл оролдолгонуудаар дайнда илалта түй-…байгаа. Дайнай хатуу шэрүүн туршалгануудые зэм-…дажа гараһан тэрэ үеын совет хүнүүдэй патриот …түйлалтануудые Эхэ оромнай хэзээдэшье мартахагүй. …илалтаараа имагтал тэдэнэртэ уялгатай.

…ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай жэлнүүдтэ Совет …Хүсэнүүдэй баатаршалгата ёһо заншалнууд арьбад-…байгаа. Хүсэ ехэтэй, хара мэхэтэй дайсантай тэмсэхэдээ, тэдэнэр Эсэгэ оронойнгоо буу зэбсэгэй, совет сэрэгэй арга шадабариин ерсашагүй бүлюу байһые бата найдамтайгаар гэршэлэн харуулһан дайшалхы шэн зоригой, баатар габьяагай, энэрхы сэдьхэлэй үльгэр жэшээнүүдые бүхы дэлхэй дээрэ харуулһан байгаа.

Фронтовигуудай хүбүүд, ашанар мүнөө арми болон флодто алба хэнэ. Тэдэнэр сэрэгэй уялгадаа үнэн сэхэ байха талаар аха үетэнһөө абаһан эстафетээ нэрэтэй солотойгоор үргэлжэлүүлнэ. Манай илалта энэ үнэн сэхэ байлгада, Эхэ ороноо хамгаалагшадай хэдэн үеын хүнүүдэй үг залгамжалгаяа нангинаар сахижа байлгада үндэһэлнэ!

Арми болон флодой сэрэгшэд, бүхы совет хүнүүдтэл адли, хубилган шэнэдхэлгын, социализмые шэнэдхэлгын бодото зорилгонуудые шиидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Общество дотор бэелүүлэгдэжэ байһан политическэ, экономическа, хуулиин реформонуудтай нягта холбоо барисаатайгаар ороноо хамгаалгын сэрэгэй доктринын эрилтэнүүдтэ, оборонын байгуулалтада Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй бүридэлдэ, байгуулалтада, һуралсал бэлэдхэлдэ гүнзэгы ехэ хубилалтануудые оруулха гэһэн сэсэн мэргэн ухаан бодолой гол ёһондо харюусаһан сэрэгэй реформо бэелүүлэгдэжэ байна.

СССР-тэхи хубилган шэнэдхэлгын хэрэгүүдэй ашаар, тэдэнэй үүргэ нүлөөгөөр дэлхэй дээрэ бүтэмжэтэй һайн хубилалтанууд болоно. Сэрэгүүдэй зүришэлдөөнэй хэмжээн һуларуулагдана. Политическэ хөөрэлдөөнүүд хүгжөөгдэнэ. Хөөрэлдөөнүүд улам бүри аша үрэ ехэтэй боложо байна. Гэхэтэй хамта һайн хубилалтанууд мүнөө дээрээ тэхэрюулэгдэшэгүй болоодүй байһаар. Дэлхэй дээрэ дайнай аюул үшөөл бии байһаар. Ехэ һэримжэтэй байха тухай түүхын һургаалнууд маанадта һануулна. Оронойнгоо өөһэдыгөө найдамтайгаар хамгаалха арга байгуулха гээшэ Совет гүрэнэй, манай бүхы арадай гол зорилгонуудай нэгэниинь байһаар. Энэ зорилгые бэелүүлхын түлөө онсо харюусалга СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ даалгагданхай.

Патриотическа ба интернациональна уялгадаа үнэн сэхэ совет сэрэгшэд арадайнгаа зохёон байгуулхы ажалые, социализмын хэрэгые, дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалые һэримжэтэй хёрхоор сахин хамгаална.

Агуухэ Илалтын һайндэрөөр арми болон флодой сэрэгшэдые, дайнай, ажалай ба Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануудые халуунаар амаршалнаб.

1941—1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай түйлаһан илалтын 45 жэлэй ойн хүндэлэлдэ иигэжэ захирнаб:

Мүнөөдэр, 1990 оной майн 9-дэ, нютагай сагаар 22 часта манай Эхэ ороной ниислэл — баатар-хото Москвада, союзна республикануудай ниислэлнүүдтэ, баатар-хотонууд Ленинградта, Волгоградта, Одессэдэ, Севастопольдо, Новороссийскдо, Керчьдэ, Тулада, Смоленскдэ, Мурманскда, баатар-хэрэм Брестдэ, мүн Калининград, Львов, Ростов-на-Дону, Куйбышев, Свердловск, Новосибирск, Шэтэ, Хабаровск, Владивосток болон Североморск хотонуудта артиллереэр 30 дахин буудажа, һайндэрэй салют үгэхэ.

Манай Эхэ ороной эрхэ сүлөөгэй, бэеэ дааһан байдалай түлөө байлдаануудта унаһан баатарнуудта хэтэ мүнхын алдар соло!

Баатаршалгата совет арад болон тэдэнэй шэн зоригто Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

СССР-эй оборонын министр Советскэ Союзай маршал Д. ЯЗОВ.

В. НАМСАРАЕВ

МҮНХЭ ЗУЛА

Домог түүхаеэ түүрээлгэ
Омог аялгаар зэдэлбэл.
Баатарай соло дуудалга
Баранай зүрхэ ээлбэл.
Мүшэн һүлдэтэ хүшөө
Мүнхэ дүлэтэ зула —
Мүхэшэгүй зоригой һүлдэ,
Мартагдаагүй солын дүлэн!
Уян сэдьхэлээ хүлгүүлжэ,
Үнэн зүрхэеэ хатуужан,
Дуу, шүлэгөө үгэлжэ,
Дуугай зогсоноб хажуудань.
Гэгээн үүрээр ордоһолһон
Гэнэтэ гэнтын аюул.
Зүрхэ сэдьхэлһээ доһолһон
Илалтын үдэр арюун.
Дүрбэн тэмсэлтэ жэл —
Ажабайдалай үдэрнүүд.
Дүрбэн үхэлтэ жэл —
Аюул тодхорто онууд!

Хатуу тэмсэлдэ унаһан
Хорин миллион зоной
Хайрата ами наһан —
Дуугай байлгым агшам!
Зол жаргалаа эдлэжэ,
Зоргоороо ябаһан бидэндэ
Захяа һануулга — мэдэ —
Дуугай байлгын агшам!
Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ,
Хүрьһэтэ Дэлхэйн намтарта
Хэтэ мүнхын һүлдэтэ —
Хэрэгэймнай агуу Илалта!
Минии энэ ажабайдалда,
Шинии энэ хуби заяанда
Мүнхэдөө дүлэтөө зула —
Мүхэшэгүй зоригой һүлдэ!
Эхин үгһаа
Энхэ тайбан заяатай
Эхэ байгаали
Эгүүридэ оршохо болтогой!

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

Һунгуулиин зарим округуудта Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалта зарлаха тухай

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум иигэжэ тогтообо:

«Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалта тухай» Буряадай АССР-эй Хуулиин 54-дэхи статьятай зохилдуулан, һунгуулиин Калашниковска 29-дэхи округто, мүн һунгуулиин Хонхолын 137-дохи округто Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалтые 1990 оной июлиин 7-до, субботодо зарлаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ С. БУЛДАЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1990 оной майн 7.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

Октябрьска районой һунгуулиин Калашниковска 29-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгые болзорһоо урид болюулха тухай

Нүхэр С. А. Мельниковэй наһа бараһантай дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум иигэжэ тогтообо:

«СССР-эй Арадай депутадуудай статус тухай» СССР-эй Хуулиин 3-дахи статьягай үндэһөөр, Октябрьска районой һунгуулиин Калашниковска §9-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгые болзорһоо урид болюулагдаһанда тоолохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ С. БУЛДАЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1990 оной майн 7.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

Мухар-Шэбэрэй районой һунгуулиин Хонхолын 137-дохи округһоо Буряадай АССР-эй арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгые болзорһоо урид болюулха тухай

Республикаһаа гаража ошоһон ушараар депутадайнгаа эрхэ түлөөлэлгэ болюулха тухай нүхэр А. М. Беляковой өөрынь мэдүүлгэтэй дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум иигэжэ тогтообо:

«СССР-эй Арадай депутадуудай статус тухай» СССР-эй Хуулиин 8-дахи статьягай үндэһөөр Мухар-Шэбэрэй районой һунгуулиин Хонхолын 137-дохи округһоо Буряадай АССР-эй арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгые болзорһоо урид болюулагдаһанда тоолохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ С. БУЛДАЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1990 оной майн 7.

БАЯРАЙ СУГЛААН

Ленинэй орденто гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театр соо Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда совет арадай түйлаһан Агуухэ Илалтын 45 жэлэй ойдо зорюулагдаһан хотын ажалшадай һайндэрэй суглаан болобо.

КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой, арадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдкомой эмхидхэһэн ажалшадай энэ суглаанда олониитын түлөөлэгшэд, сэрэгшэд хабаадалсаба. Агуухэ Илалтын 45 жэлэй ойн һайндэртэ зорюулагдаһан элидхэл КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **Л. В. Потапов** хэбэ.

Һүүлээрнь һайндэрэй концерт харуулагдаа.

КПСС-эй ЦК-гай Платформын болон партиин Уставай проектнүүдые зүбшэн хэлсэнэбди

ХЭЛЭХЭ ЮУМЭН БИИЛ

Эдэ үдэрнүүдтэ манай орон дотор хаа хаанагүй түрэл Коммунис партиимнай XXVIII съездэ бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябажа байна. КПСС-эй ЦК-гай һүүлэй Пленумүүд дээрэ баталагдан абтаһан үргэн олониитын үзэмжэдэ табигдаһан түүхэтэ удха шанартай документнүүдтэй совет коммунистнууд танилсана ёһотой. Түбэй болон республикын газетэнүүдэй хуудаһануудта толилогдоһон эдэ материалнуудые ханамжатайгаар уншаад, танилсаад байхадаа, хүн бүхэнэй сэдьхэлдэ шэнэ бодолнууд түрэнэ. Энэ талаар намдашье хэлэхэ юумэн бии.

КПСС-эй XXVIII съездэ зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гай Платформын проект айхабтар шахардуу болоһон ниитэ-политическэ оршон байдалда зүбшэн хэлсэжэ байнабди гэхэдэм, нэгэшье алдуу болохогүй гээд һананаб. Ямар олон асуудалнуудта харюунуудые зон партиһаа мүнөө хүлеэнэ гээшэб? КПСС үлэхэнь гү, али үгы гү, олонациональна манай Совет оронние хайшан гэжэ энэ зандань үлөөлтэй гээшэб, ажабайдалай бүхы һалбаринуудта хубилалтануудые ямар аргаар хэлтэйб, социалис общество доторой байдалые яажа нэгэ жэгдэ болголтойб? Эдэ мэтын олоной сэдьхэл бодол дайраһан орёо хүндэ асуудалнуудай партийна съезд дээрэ үнэн зүбөөр хэлсэгдэжэ, хаража үзэгдэжэ, зүб харюунууд олдохо ёһотой гээд найданаб.

Өөрөө би Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ 1944 ондо партиин гэшүүндэ абтаа хүм. Дайнай үедэ коммунистнуудай харуулһан баатаршалгануудые мартажа болохогүй. Хүндэ хүшэр байдалһаа түрэл партиингаа ударидалга хүтэлбэри доро гараа гээшэбди. Коммунис партиин орондо ондоо парти бии болгохо, нэрыень хубилгаха гэһэн дурадхалнуудые, СССР-эй Конституци сооһоо зургаадахи статья гаргажа хаяһан ябадалые холын хараатай бодол гэхэгүй байнаб.

Түүхын хуудаһа иража хараа һаамнай, Агуухэ Октябриин хубисхалай урда тээ ород гүрэн дотор яһала олон партинууд бии байгаа. Зүгөөр тэдэнэр арад зоной зол жаргалай түлөө али зэргээр тэмсээ һэн бэ? Гансал багша Ленинэй байгуулһан большевик парти үсэд шангаэр хаанай засагай урдаһаа тэмсэн, арад зониие хүтэлбэрилжэ, агуухэ Октябриин хубисхалые бэелүүлээ, хари гүрэнүүдэй болон дотоодын сэрэгүүдэй урдаһаа бодон, граждан дайнай жэлнүүдтэ илалта туйлажа гараа. Эндэшье, мүн тэрэнэй һүүлээршье манай парти түрүү ябаха үүргэеэ үндэр дээрэ абажа ябаа.

Партиин нэрэ хүндын һүүлэй жэлнүүдтэ унаһан хэрэгтэ бүхы коммунистнууд зэмэтэй бэшэ. Эндэ үлүүсэ олон болоһон партийна аппарадай гэшүүд зэмэтэй. Тэдэнэрэй оролсодог, хабаададаггүй юумэн гэжэ үгы бшуу. Райком, обкомуудаймнай хүдэлмэрилэгшэд элдэб асуудалнуудаар мэдэхэ, мэдэхэшьегүй һаа, өөрын сэгнэлтэ, заабари үгэдэг заншалтай һэмнай даа. Юрын хүнүүд тэдэнэй үгэһэн заабаринуудые дүүргэгүй һаа, хожомынь буруу ябадал гаргаһан, журам эбдэһэн боложо, элдэб суглаанууд дээрэ 4—5 жэлэй хугасаа соо оло дахин хэлэгдэдэг, шүүмжэлэгдэдэг бэлэй. Тиимэ ушарнууд манай Хориншье район дотор дайралдадаг байгаа.

Элдэб газетэ, журналнуудые уншаад байхадаа гэхэ гү, али радио-дамжуулгануудые шагнаад телевидениин мэдээсэлнүүдые хараад байхадаа, парти дотор өөрыгөө шүүмжэлхэ ушарнууд хэтэрмэ үлүү боложо, эмхидхэлэй болон үзэл сурталай талаар бүхы юумэнһээ арсана бэшэ гүбди гэһэн бодол түрүүлнэ. Марксизм-ленинизмые, Октябриин революциин үрэ дүнгүүдые шалгаха, шүүмжэлхэ ябадал үзэгдэнэ. Зарим ушарта Ленинииешье зэмэлхэ ушарнууд гарана. Эдэ мэтын юумэндэ манай партиин дээдын шатада хүдэлдэг хүтэлбэрилэгшэд ямар сэгнэлтэ үгэнэ гээшэб? Тэрэниие ойлгохын аргагүй болонхой.

КПСС-эй шэнэ Уставай проектые һонирхон уншааб. Һанамжа дурадхалнуудаараа танилнуудтаяа, партийна эмхиингэ гэшүүдтэй хөөрэлдөөб. Тиигэхэ зуураа сэдьхэлдэм шэнэ бодолнууд түрэбэ. Жэшээнь, «18 наһа гүйсэһэн, партиин Программа болон Уставые мэдэрдэг, тэрэнэй ямар нэгэ организацида хүдэлдэг, гэшүүнэй түлбэриие түлэдэг СССР-эй ямаршье эрхэтэн КПСС-эй гэшүүн байжа болохо» гэһэн нэгэдэхи параграфые уншаад байхадаа «ямаршье эрхэтэн» гэһэн үгые юрэ «эрхэтэн» гээд хэлэхэдэ яаха юм гэжэ һанааб.

Юуб гэхэдэ, ямаршье эрхэтэдэй дунда элдэб хүнүүд дайралдадаг гээшэ ааб даа. Архинша, хулигаан ааша гаргадаг, наркоман, хуули бусаар алта, мүнгэ суглуулһан хүнүүдшье дайралдахадаа болохо бэшэ гү? Тэдэнэй дундаһаа нэгэ зариманиинь дээдын тушаалда дуратайшье байхадаа магад. Тиимэ хүнүүд партиин нэрэ хүндые үргэхэгүй. Энэ хадаа минии һанамжа.

Шэнэ Уставай дүрбэдэхи параграф соонь 40 жэлһээ бага бэшэ партийна стажтай КПСС-эй гэшүүндэ удаан саг соо эдэбхитэйгээр тэрэнэй хүдэлһэниие хараадаа абажа, партийна эхин организациин шиидхэбэреэр партиин райкомой, горкомой бэталалгаар «КПСС-эй ветеран» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай бодолые зүбшөөн һайшааанаб, дэмжэнэб. Урдань 50 жэл һааб даа. Энэ дан ута болзор байгаа.

Ц.-Д. ЦЫДЫПОВ,
ажалай болон дайнай ветеран.

КОММУНИСТ БУХЭНИИЕ ЭДЭБХИЖҮҮЛХЭ

Партиие хубилган шэнэдхэхэ асуудалаар ехэ хөөрэлдөөн боложо байна. Коммунист бүхэниие яажа эдэбхижүүлхэб, партиин нэрэ хүндэ, нүлөө яажа дээшэлүүлхэб, партийна эхин организацинуудай үүргэ хайшан гэжэ һэргээхэб гэхэ мэтын гол шухала асуудалнууд партиин гэшүүн бүхэнэй сэдьхэл хүдэлгэнэ.

Эдэ бүхы асуудалнуудые бодожо үзөөд байхадаа, жиирэй коммунистнуудые эдэбхижүүлжэ, тэрэнэй һанал бодол дүүрэн хангаагүйдөө партиин политикада нүлөө үзүүлжэ шадахагүйбди гээд бодооб. Жиирэй коммунистнуудта бүхы засаг үгэжэ, партийна эхин организацинуудые бэхижүүлээгүйдөө, тэдэнэй үүргэ дээшэлүүлээгүйдөө табигдаһан эрилтэнүүдые бэелүүлхэгүйбди.

Ушар тиимэһээ КПСС-эй ЦК-гай платформын, партиин Уставай проектнүүд соо иимэ юумэнүүдые оруулхые дурадханаб:

— бүхы секретарьнарые (партийна эхин организациһаа КПСС-эй ЦК хүрэтэр) сэхэ, хэдэн хүнүүд сооһоо шэлэжэ, нюусаар дуугаа үгэжэ һунгаха;

— шалгалтын партийна органууд болон олониитэдэ мэдээсэл тараадаг партийна хэрэгсэлнүүд гансал конференцидэ гү али съездэ мэдэлтэй байха ёһотой;

— партиин ажал ябуулга бүхыдөө олондо мэдээжэ байха ёһотой (партийна документнүүд, архивууд болон партийна органуудай заседанинуудай материалнууд);

— КПСС-эй Программаэ, Уставаар хараалагдаһанай ёһоор, коммунистнуудай элдэб бүлэгүүд өөһэдынгөө үзэл сурталай-политическэ хараа бодолнуудые хэлэхэ эрхэтэй байха ёһотой;

— шалгалтын комиссиин статус энэ хэмжээнэй комитедүүдтэй адли байха ёһотой;

— гансашье үйлэдбэриин ба территориальна шэнжээр партийна эхин организацинуудые байгуулха бэшэ, харин мэргэжэлэй шэнжээршье байгуулха эрхэ партиин гэшүүдтэ үгэхэ;

— номенклатурна гүрим үгы хэжэ, олон хүнүүд сооһоо шэлэжэ һунгаха болон бусадшье демократическа үндэһэ һуури дээрэ кадрнуудые шэлэхэ гүрим байгуулха;

— партийна эхин организацинуудта бэеэ даанхай байдал олгохо.

К. БУДАЕВ,
Буряадай АССР-эй прокуророй орлогшо.

ЗАЛУУШУУЛДА ЖЭШЭЭ БОЛОН...

Халуун, хүйтэниие һайса мэдэрһэн, холын зоригтой хүн лэ хонишоной мэргэжэлые гүнзэгыгөөр шудалжа, алдар солын үндэр нэрэдэ хүртэдэг байна. Тэдэнэй нэгэн Захаамнай районой Харацайн совхозой хонишон Пурбо Намсараев болоно.

Пурбо залууһаа хонишоноор хүдэлжэ, мүнөө наһанайнгаа амаралтада гараһаар хэдэн жэл болошобо. Теэд Пурбо Жамсаранович пенсидэ гараһан наһанайнгаа нүхэр Цырен Цыдемпиловнатаяа гар һула һуугаагүй. Хоюулан гэр бүлөөрөө гушаад жэлэй туршада һүрэг хони даажа абаад хүдэлхэдөө, хэдэн жэл удаагаар 100 эхэ хонин бүриһөө 100 гаран хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ, нооһо хайшалжа гүрэндэ тушааха түсэбөө ходо дүүргэжэ байгаа һэн. Габьяата ажалай түлөө Пурбо Жамсаранович «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, Хүндэлэлэй хэдэн грамотануудаар шагнагдаһан, Москва ВДНХ-да ошохо путевкодо хүртэһэн юм.

Мүнөө үедэ Пурбо Цырен хоёр залуу хонишон Баир Гармаевай даадаг эхэ хонидой отарада туһалагша хонишоноор хүдэлжэ байхадаашье урданайнгаа ажалай эршые һуладхангүй ябаһаар. Урдандаа совхозойнгоо отделение эрхилэгшээр хүдэлжэ байһанаа хонишон болоһон Баир Цырендоржиевич Гармаев хажуудаа эрхим һурган хүмүүжүүлэгшэдтэй байһанай ашаар районой зуутан хонишодой дунда оролсожо, районно Соведэй арадай депутадаар һунгагдаба.

Үшөөл олон жэлэй туршада залуушуулдаа жэшээ боложо, туһа хүргэжэ ябахыень Пурбо Жамсарановичта хүсэнэбди.

М. ГОНЧИКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һурган хүмүүжүүлэгшэ — хонишон П. Ж. Намсараев.

Б. ТАБДАЕВАЙ фото.

«Бурятводмелиорация» нэгэдэлэй Загарайн нүүдэл оньһожоруулагдамал колоннын коллектив байгша оной түрүүшын кварталай туршада амжалтатай хүдэлһэн байна. Энэ жэлэй эхинһээ 283,3 мянган түхэриг ашаглажа, даабарияа 9,3 мянган түхэригөөр үлүүлээ. Колоннын нэгэ хүдэлмэришэн 2348 түхэригэй барилга хэхэ ёһотой аад, үнэн дээрээ 2421 түхэригтэ хүргэ-

ХОЛО ҮЛҮҮЛНЭ

-жэ шадаа. Бүхыдөө 258 дүрбэлжэн метр талмайтай хоёр бүлын байха байрын нэгэ, мүн ганса айлай байха гэр барижа, ашаглалгада тушаагаа.

Үнэгэтэйн участогай К. А. Устиновай хүтэлбэрилдэг заһабарилагшадай бригадын коллектив даабарияа хоёр дахин үлүүлжэ, колонно дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ шалгарба. Мастер С. М. Селивановай ударидадаг участогайхид кварталай түсэб 132 процент дүүргэһэн байха юм. Жолоошод В. А. Чешуин, А. Д. Новосёлов, М. Г. Медведев даабарияа үлүүлхэһээ гадна түлишэ, запас хэрэгсэлнүүдые ехээр алмажа шадаа.

Мүнөө колоннын хүдэлмэришэд байгша оной түрүүшын хахад жэлэй даабари амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлэн үрэ бүтээсэтэйгээр ажаллажа байна.

А. ТРОФИМОВА.

УРЛАН НАРИЖУУЛАГШАД

«Теплоприбор» заводто һүүлэй жэлнүүдтэ шэнэ юумэ үүсхэгшэд олошоржо байнхай. Приборнуудай байгууламжа, технологи һайжаруулгада 120 гаран урлан наруужуулагшад хабаададаг юм. Тэдэнэрэй дурадхалнуудые нэбтэрүүлһэнэй ашаар жэл бүри 20 мянга гаран түхэриг алмагдана, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлэгдэнэ. Шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй хүдэлөөндэ хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд, таһагуудай, цехүүдэй хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсадаг байна. Конструкторска бюрогой хүтэлбэрилэгшэ Ю. А. Глухоедов тэдэнэрэй дундаһаа шалгарна. Тэрэ 190 мянган түхэригэй экономическа ашаг олзотой урлан нарижуулгын 30 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ. Мүн ухаалан зохёолгын 4 дурадхалынь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 620 мянган түхэриг алмаһан юм. Дулаанай элшэ хүсэ гүримшүүлдэг түхеэрэлгэ ухаалан зохёожо, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэйнь ашаар арадай ажахыда 219 мянган түхэригэй дулаанай элшэ хүсэ алмаха арга боломжо олдоо һэн. Олон жэлэй туршада зохёохы ёһоор хүдэлһэнэйнгөө түлөө Юрий Николаевич Глухоедов «Буряадай АССР-эй габьяата инженер», «Прибор бүтээлгын эрхим ухаалан зохёогшо, урлан нарижуулагшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртөө бэлэй.

Заводой ахамад технологой таһагай конструктор В. П. Мархаев эндэ хори гаран жэлэй туршада хүдэлнэ. Эдэ жэлнүүдэй туршада элдэб түхеэрэлгэнүүдэй байгууламжа нарижуулха талаар бага бэшэ хүдэлмэри хэһэн байха юм. Урлан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын олон дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, заводой экономикодо нилээн ехэ алмалта хээ. Тэрэ залуу урлан нарижуулагшадые һурган хүмүүжүүлжэ, завод соогоо хүндэтэй хүн болонхой.

Хабсаралгын цехтэ эгээл олон шэнэ юумэ үүсхэгшэд хүдэлдэг. Тус цехэй хүдэлмэришэн В. М. Белых 38,6 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй урлан нарижуулгын 17 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэнхэй. Гансал һүүлшын дурадхальнь 21,2 мянган түхэригэй экономическа ашаг олзотой байһан юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ эхэнэрнүүд урлан нарижуулгын дурадхалнуудые зохёожо эхилээ. Жэшээлхэдэ, механическа цехэй инженер Дарима Матвеевна Истаева 20 мянган түхэригэй экономическа ашаг олзотой урлан нарижуулгын дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ. Ахамад конструкторай таһагай конструктор Т. Т.-Б. Гармаева урлан нарижуулгын 6 дурадхал зохёогоо.

Мүнөө цех бүхэндэ урлан нарижуулагшад бии юм. Тэдэнэр зохёохы ульһатайгаар хүдэлжэ, бар хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэриие оньһожоруулна, түхеэрэлгэнүүдэй байгууламжа нарижуулна, шэнэ детальнуудые зохёоно бшуу. Иигэжэ заводойнгоо экономикодо нилээн ехэ ашаг олзо оруулна.

А. ДАШИДОНДОКОВ.

ИЛАЛТЫН СОЛДАДУУД ТААНАДТА ДОРО ДОХИНОБД

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Тамбов хотын багша, Алдар Солын бүхы гурбан шатын орденуудай кавалер **Н. В. Попов,** Московско областиин дайнай ба ажалай ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ, СССР-эй арадай депутат **В. Я. Азаров,** дайнай ба ажалай ветерануудай Латвиин республиканска соведэй түрүүлэгшэ **В. М. Крумень,** Советскэ Союзай Герой, Илалтын парадта хабаадагша **М. И. Долина,** «Уралмашай» түмэршэ дархан **П. Л. Олейников,** урдын партизан, отставкада гараһан полковник, ветерануудай Витебскэ областной соведэй түрүүлэгшын орлогшо **С. М. Шабашов,** дайнай ба ажалай ветерануудай Киргизэй республиканска соведэй түрүүлэгшэ, Советскэ Союзай Герой, отставкада гараһан генерал-лейтенант **К. Усенбеков,** СССР-эй арадай артистка **Л. Г. Зыкина,** запасай сэрэгшэдэй, интернационалистнууд-сэрэгшэдэй соведүүдэй, оборонно-патриотическа нэгэдэлнүүдэй бүхэсоюзна ассоциациин түрүүлэгшын орлогшо **С. С. Морозов,** дайнай ветерануудай совет комитедэй Вильнюсэй секциин түрүүлэгшэ **Т. К. Гаурилюс,** пенсионернүүдэй, дайнай ба ажалай ветерануудай ажал ябуулгын талаар комиссиин түрүүлэгшэ **Н. А. Горбунова,** дайнай ветерануудай совет комитедэй Одессын секциин президиумэй гэшүүн **П. И. Державин,** Социалис Ажалай Герой, Гүрэнэй шангай лауреат, Барнаулай танкын двигательнүүдые зохёодог конструктор **Б. Г. Егоров,** Джамбул хотын дайнай ба ажалай ветеран **М. М. Керембаев,** болон бусад энэ уулзалга дээрэ үгэ хэлэбэ.

СССР-эй оборонын [...] Советскэ Союзай [...] **Д. Т. Язов** дайнай ба [...] ветерануудтай уулзалга [...] хэһэнэйнь түлөө СССР-эй [...]эидентдэ, Верховно Со[...] ороной правительстводо [...] гы сэдьхэлһээ баяр [...] хүргэбэ. «Дурасхаалай [...] байгуулжа байнабди [...] хэлээ. Саашадаа манай [...] дотор сэрэгэй алба хаа[...] байдалые һайжаруулха [...] асуудалнуудта оборонын [...]нистр тогтожо хэлэбэ.

Уулзалгын түгэсхэлдэ М. С. **Горбачев** үгэ хэлэв.

М. С. ГОРБАЧЕВОЙ хэлэһэн түгэсхэлэй үгэ

Манай уулзалга дүүрэжэ байна гэжэ тэрэ хэлээ. Агуухэ һайндэрэй — фашис Германиие бута сохижо, туйлаһан Илалтын 45 жэлэй ойн урда тээхэнэ энэ уулзалгын боложо байһанда, бидэ бултадаа сэдьхэлээ ханажа байнабди. Эндэ бидэ олохон шухала һанамжануудые дуулажа абабабди. Ветерануудай хүсэлэнгүүдэй, эрилтэнүүдэй ямар удхатай байһые ойлгобо, мэдэрбэбди. Зарим үгэнүүдыень зүбшөөхэ гэхэ гү, али буруушааха, бүхы сэгнэлтэнүүдыень анхаралдаа абаха ёһотойбди Энэ хөөрэлдөөн тон шухала удха шанартай байна. Тэрэниие бүхы оромнай соносохо ёһотой.

Оронойнгоо хуби заяанай түлөө манай гүрэнэй ерээдүйн түлөө сэдьхэлээ хүдэлжэ байһанаа мэдүүлнэбди. Энэ һанаагаа зоболгын манай үдэрнүүдтэ улам үргэдэжэ байһыень ойлгоноб. Социализмда хоёрдохи амисхаал үгэхын тула общестовые хубилган шэнэдхэхэ талаар айхабтар үргэн ехэ хүдэлмэри бэелүүлжэ байһан хүшэр бэрхэшээлтэй, орёо түбэгтэй үдэрнүүд тохёолдожо байнал. Бүхы үеын совет хүнүүдэй бүтээһэн, бэелүүлһэн юумэндэ түшэглэжэ, олон үндэһэ яһатанһаа бүридэдэг манай гүрэниие хүгжөөлгын үргэн замда гараха ёһотойбди.

Энэ хадаа орондомнай, манай арадта, дэлхэй дээрэ ажамидаралта шухала удха шанартай байна. Манай харгы замда ушарһан, тохёолдоһон бүхы асуудалнуудые шиидхэжэ, манай арадай абари зангые, арга боломжонуудые, социалис үзэл сурталнуудта, олон зуун жэл соо ажаллажа байһан газартаа тэдэнэй үнэн сэхэ байһые анхаралдаа абажа, хубилган шэнэдхэлгые амжалтатайгаар бэелүүлхэ ёһотой байһанаа ойлгонобди.

Хубилган шэнэдхэлгын үндэһөөр энэ газар дээрэ агуухэ, гайхамшагта юумэ бэелүүлхэдээ, хубилган шэнэдхэлгын харгы замуудаар дабшахадаа, бүхы һайн һайхан юумэ сахижа, арьбадхахын түлөө оролдолго гаргаха гээшэ ороной хүтэлбэрилэгшэдэй бүхы харюусалга болоно гэжэ бидэ ойлгонобди гээд үшөө дахин хэлэхые хүсэнэб. Энэ хадаа бидэнэй дүүрэн сэжэжэрэ амилхада, омог бардамаар урагшаа дабшахада һаад тойбо ушаруулдаг бүхы юумэ зайсуулха ёһотойбди гэһэн удхатай. Өөһэдынгөө түүхэдэ, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ ехэ юумэ хэһэн арад түмэнэй демократична общестовын эрхэ байдалда, хүнэй ажабайдалай, энэрхы ёһото бүхы үнэтэ баялигуудай үргэнөөр сахигдадаг эрхэ байдалда амгалан тэнюунээр ажаһуухын, ажаллажа шадахын тула бүхы юумэ хэхэ ёһотойбди. Мүнөө маанадта эгээл хүшэр бэрхэшээлтэй үе саг тохёолдожо байна. Үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдэй, али бүхы асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгын, манай бүхы түүхын жэлнүүд үнгэрөө. Энээнэй ашаар бидэ өөһэдыгөө, өөһэдынгөө түүхэ бүри һайнаар мэдэдэг болообди. Манай хүсэн түгэс ороной мүнөө үеын бүхы дэлхэй дээрэхи хүгжэлтэ дэбжэлтэдэ хубитаяа оруулхын тула юу хэхэ байһанаа бүри һайнаар мэдэдэг болообди.

Мүнөө бидэ сэсэн болообди гэжэ һанагдана. Эдэ жэлнүүдтэ олохон үйлэ хэрэгүүд тохёолдоо. Эдэ бүгэдэ Эсэгэ оронoймнай түлөө һанаагаа зобохые баадхана. Эдэ бүгэдые гаталан дабаха гээшэ манай ажал ябуулгые улам эршэдхэлгын, хубилган шэнэдхэлгын политика бэелүүлгые бүхы шэглэлнүүдээр тэмсэхэ гэһэн удхатай.

Тон ехэ бодото алхамуудта, тэрэ тоодо экономикын һалбарида хүрэжэ ерээбди. Зарим юумэндэ яараат, нүгөө талаар хожомдоот гэжэ маанадта мүнөө хэлэдэг. Магад, хэрбээ бүхы юумэ ами амяарнь абажа харабал, эдэ бүгэдэ зүйтэйшье байхадаа болохо. Хэрбээ 1985 ондо, саашанхи жэлнүүдтэ тэхэрин бусаха болоо һаа, бидэ ехэ юумэ ойлгохо байнабди гэжэ би хэлэхэ ёһотойб. Гансал хүтэлбэридэ, эрдэм ухаанай бүлэгөөрхидтэ бэшэ, харин бүхы общество дотор.

Бүри 2—3 жэлэй саада тээ оройдоол хоёр предприяти ажахын тоосооной ба өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ гуримаар хүдэлдэг болоо һэн. Удаань гурбан гү, али табан министерство иимэ гуримда ороо. Һүүлдэнь манай экономикын хахад хубинь ажахын тоосооной ба экономическа ажабайдалай шэнэ түхэл янзануудые хэрэглэлгын замда ороо һэн. Энэмнай юун гээшэб гэжэ хараха, бүхы юумые ойлгожо абаха хэрэгтэй байгаа! Энэмнай тон ондоо хандаса мүн. Олон юумэ хубилгаха ёһотойбди гэжэ хараа һэмди. Мүнөө абаһан шиидхэбэринүүдые энээнэй урда абаха аргагүй байгаабди, юуб гэбэл, эдэмнай бодожо үзэгдөөгүй, яаралтай шиидхэбэринүүд байха һэн. Мүнөө бидэ бараг һайн дүй дүршэлдөө, алдуу эндүүнүүдтэ түшэглэнэбди. Дүй дүршэлтэй болоод байхадаа, газар, арендэ, коопераци, налог тухай, мүн экономикын бусад олон асуудалнуудаар ехэ шиидхэбэринүүдые баталан абаабди. Экономикодо хубилалта хэхэ зорилго табиха аргатай болообди.

Нацинууд хоорондын харилсаанuудта, олон үндэһэ яһатанай гүрэн түрэ хүгжөөлгэдэ шиидхэгдээгүй олон асуудалнууд гараа. Олон хэлэнүүд дээрэ хэлэдэг олон арбаад арадуудай ажаһуудаг онсо шухаг гүрэн олон үеын хүнүүдэй хүсэлэл оролдолгонуудаар байгуулагдаа гээшэ ааб даа. Нэгэ зорилгоор, нэгэ замаар, нэгэ хуби заяагаар элдэб үндэһэ яһатанай олон түмэн хүнүүдые нэгэдүүлһэн байһаараа иимэ общество омогорхожо шадаха ааб даа.

Энэмнай агуухэ туйлалга болоно. Гэхэ зуура, эдэ жэлнүүдтэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд хэды олон болооб гэжэ бидэ мэдэнэбди. Нацинууд хоорондын харилсаанууд нилээн муудажа, манай бүхы общестовын хүнүүдэй һанаае зобооно. Тобшолон хэлэбэл, Прибалтикаһаа ерэһэн нүхэд энээн тухай эндэ хэлэнэ һэн. Манай Федерациин ерээдүйтэй холбоотой ехэ шиидхэбэринүүдые баталан абаха замда бидэ гараабди. Совет Федерацида шэнэ ажабайдал олгохын тула шэнээр баталан абтаһан хуулинуудай үндэһөөр эдэ һарануудта бидэ олон юумэ шиидхэхэ ёһотойбди. Зүб замаар ябанабди гэжэ этигэнэбди.

Мүнөөдэр боложо байһан хөөрэлдөөнһөө тад ондоо зорилгоор демократиин, олондо мэдээсэлгын, эрхэ сүлөөгэй оршон байдалые хэрэглэхые оролдодог хүсэнүүд бии ааб даа. Тэрээнһээ байтагай бүтэшэгүй бардам, тэрэ тоодо гүрэнэй бүридэлһөө гаража, тусгаар амяараа болохые оролдоһон түсэбүүдээ бэелүүлхын тула манай орондо байгуулагдаһан демократиин шэнэ оршон байдалые хэрэглэхые тэдэнэр оролдодог. Теэд энэнь харюусалгагүй эрилтэ ба харюусалгагүй политика болоно. Энээн тухай бидэ сэхэ хэлэнэбди, юуб гэбэл, энэнь мухардуу байдалда хүргэхэ байна.

Иимэ хүлгөөтэй байдал үзөөд, байхадаа, Октябриин һүүлээр, Ленинэй национальна политикын замаар дабшахадаа, зүб замаар ябаабди гэжэ үшөө дахин этигэхэ байхабди гэжэ найданаб. Ленинэй бодомжолһон зүйлнүүдэй зариманиинь бүтөөгүй гээшэ ааб даа.

Сүлөөтэ арадуудай федераци байгуулха тухай Ленинэй бодолнуудые бэелүүлхэ талаар хүдэлмэриеэ үргэлжэлүүлхэ ёһотойбди. Бидэнэй дурадхаһан политикын үг удхань энэ болоно. Манай ороной олонхи арадууд энээниие һайн ойлгоһон байха гэжэ һананаб. Республиканууд сепаратистнуудай бэелүүлдэг политика олон хүнүүдэй ажабайдалда тодхор хэнэ, Федерацие шэнэдхэхэ талаар партиин хараа шугамые дэмжэхэ хэрэгтэй гэжэ үшөө дахин батадхана. Энэмнай баһал мүнөө шиидхэгдэнэ, шиидхэгдэхэ байна.

Бүхы шатын Соведүүдэй һунгалта түгэсхөөбди. Энээнэй урда тээ партиин дүүргэдэг байһан уялганууддые — ажахын гүрэнэй бүхы хэрэгүүдые сэхэ хүтэлбэрилгые Соведүүд өөр дээрээ даажа абана. Энэмнай ехэ хубилалта мүн. Эндэ бүхы юумэн һанаанда хүрэхөөр болоногүй гэжэ бидэ харанабди. Энэ талаар хэгдэһэн алдуу эндүүнүүд тухайшье олон юумэ хэлэжэ болохо байгаа. Арадай засагай зургаанууд болохо Соведүүдэй ёһотой үүргые һэргээхэ түсэбүүд табигдаа гээшэ ааб даа.

Имагтал Соведүүдээр дамжуулан хубилган шэнэдхэлгын шиидхэхы гол хүсэн болохо арад зониие эдэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хабаадуулха һанаатайбди. Сталинай үеын жэлнүүдтэ хэгдэһэн хазагайруулгануудые иимэл аргаар дабаха хэрэгтэй. Арад зониие политикаһаа холодуулһан ябадал тэдэ жэлнүүдэй гол дутагдал байгаа бшуу. Эндэшье демократическа ехэ хубилалтануудые хэхын тула бидэ арга боломжонуудые нээгээбди. Теэд демократиин эрхэ байдалда ажаһууха, хүдэлхэ гэшэ даншье бэлэн бэшэ.

Демократиин эрхэ байдалда бултадаа ажаллаха һураха ёһотойбди гэжэ гурбан жэлэй саада тээ энэл зал соо хэлэгдэһэн. Тиихэдэ олон хүнүүд энээниие тоогоогүй бэлэй. Энэнь хэды шухалаб гэжэ ажабайдал һүүлдэ харуулаа. Харин мүнөө энэмнай эгээл шухала асуудал болоо.

Партиин XXVIII съездын урда тээ гүрэнэй, общестовын, федерациин хуби заяан тухай, мүн партиин өөрынь хуби заяан тухай, түүхын мүнөөнэй эрхэ байдалда тэрэ ямар байха ёһотойб гэһэн ехэ үгэ буляалдаанууд болоно.

Хэды шухала ба харюусалгатай үе сагта ажаһуудаг байһыемнай эдэ бүгэдэ харуулна. Хубилган шэнэдхэлгын хэрэгые бата замда түргөөр гаргахаар бүхы общестовын, бүхы арадуудай аша туһада хараалһан зорилгонуудаа шиидхэхын тула бүхы юумэ хэхэ зэргэтэйбди. Хубилган шэнэдхэлгые хүгжөөхэ талаар шиидхэхы замда ороод байнабди.

Хубилган шэнэдхэлгые буруу һүргэхые хүсэдэг хүнүүдшье эдэ бүгэдые баһал харана. Мүнөө үедэ хараа шугамууд бүрилдүүлэгдэнэ. Ойрын һарануудта гү, али ойрын нэгэ жэлдэ — жэл хахадта бүхы юумэн шиидхэгдэхэ ёһотой. Бидэниие гэдэргэмнай бусааха гү, али ямар нэгэн өөргүй нүхэн руу түлхихэ гэдэг ямаршье хүсэлнүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэхээр бэлэн байха ёһотойбди. Һайндэр Улаан талмай дээрэ ажалшадай митингын ба жагсаалай һүүлээр иимэрхүү доболого хэгдэһэн байгаа. Тэндэ хэлэгдэһэн уряа лозунгнууд доро демократнууд ябаа гэжэ хэлэхэ гээ һаань, демократи гээшэмнай юун гээшэб гэжэ огто ойлгохогүй байнаб.

Нүхэдүүд, бидэ хүсэтэйбди. Бүхы юумые эбдэхэ һанаатай хүсэнүүдэй саг барагдана гэжэ ойлгоһон дээрэһээ зарим нэгэн ганирна. Хооһон үгэ хэлэлгээр юушье шиидхэжэ болохогүй гэжэ хүнүүд ойлгоно.

Совет орон дотор

КОМСОМОЛЬСК-на-АМУРЕ. Һаяхан эндэ үргэмжын ярмагууд, аукционууд, выставкэнүүд, һайн дуранай эрхим коллективүүдэй концертнүүд болобо. Врачнуудай, социологуудай, санаартанай хабаадалгатайгаар нютагай телевидени «сэхэ дамжуулга» эмхидхээ һэн. Предприятинуудай коллективүүдһээ, кооперативууд болон хотын хүн зонһоо ороһон мүнгэн инвалид үхибүүдэй комплексые байгуулгада, эмнэлгын бусад эмхи зургаануудые барилгада зорюулагдаха юм.

БЕЛГОРОД. Областиин таряашад 340 мянган гектар газарта эртын ороoһото ургамалнуудые таарау зохид болзорто тарижа дүүргэбэ. Тарилгын агрегадуудые хоёр болзорто хэрэглэжэ, тарилгые эмхитэйгээр үнгэргөө. Бүхы полидо эрхим шанартай үрэһэ хүрэнгэ таригдаа.

БАРНАУЛ. Краснодарай ба Ставрополиин хизаарнуудай, Хойто Осетиин ба Чечено-Ингушетиин кукуруза ургуулагшад Алтайн таряашадай хабарай захилые дүүргэбэ. Алтайда үндэр баян ургаса үгэхэ ёһотой кукурузын шэлэгдэмэл үрэһэ хүрэнгэ сибириинхидтэ тэдэнэр эльгээгээ. Эдэнь шэмэтэй һайн силосэй тэжээл бэлэдхэхэ арга нютагай малшадта олгохо байна.

ЛЬВОВ. Эндэхи «Автопогрузчик» нэгэдэл техническэ хангалгын пунктнуудые Москвада, Ленинградта, Ташкентдэ ба промышленна зарим бусад городуудта нээнхэй. Тэндэ хүдэлхэдөө дүй дүршэлтэй заһабарилагшад болон механигууд конкурсын гуримаар шэлэжэ абтана. Предприяти тэдэниие хэрэгтэй хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүд болон запчастьнуудаар хангахай. Гарантийна болзоройнь үедэ Львовой нэгэдэлэй тамгатай бүхы техникэ нютагуудта заһабарилагдана. Тэрээнһээ гадна автопогрузчигуудые зүбөөр ашаглаха талаар зүбшэл заабаринуудые хангалгын түбүүд захилшадта үгэдэг юм.

ВОРОШИЛОВГРАД. Эндэхи

Мүнөөдэр — Агуу Илалтын үдэр

БААТАР ГАБЬЯАЕНЬ МҮНХЭЛНЭБДИ

дундаһаа Советскэ Союзай 36 Герой, сэрэгшын Алдар Солын орденто 11, Эхэ оронойнгоо орден, медальнуудта 37 мянган хүбүүд, басагад, үбгэ эсэгэнэр, аханарнай хүртөө һааб даа. Республикын сэрэгэй комиссариадууд фронт дээрэ дайлалдажа, баатар габьяа харуулһан дайнай ветерануудые байлдаанай газарнууд дээрэ бэдэржэ, тэрэ үнгэрһэн дайнда эзэеэ олоогүй орден, медальнуудыень мүнөөдэр хүрэтэр барюулна.

Совет ороной айл бүлэ бүхэн өөһэдынгөө түрэлхидые энэ дайнай жэлнүүдтэ алдаа гээшэб? Гансахан манай республикын 30 мянганһаа дээшэ хүн тэрэ дайнһаа бусажа ерэхэ хуби заяагүй байгаа бшуу. Бузар муухай шуһата дай үүдхэһэн фашис нохосуудай аашые хэн мартахаб даа? Бидэнэр дайн дажарай газар дээрэ баатарай үхэлөөр унаһан нютагайнгаа хүбүүд, басагадай урда малгайгаа абан дохижо, хэтэ мүнхэдөө хүндэлхэ, ёһолхо нангин уялгатайбди.

Брестын хэрэмэй түгдэрһэн хананууд, Хатынь хотын һүмын хонхонууд, баатар габьяата хүбүүд, басагадай хүндэлэлдэ носоогдоһон хэтэ мүнхын гал, Эхэ оронойнгоо нангин хэрэгэй түлөө унаһан фронтовигуудта бронзоор шудхагдаһан, гранит дээрэ һиилэгдэһэн үгэнүүд гүн сэдьхэлэй бодолдо абтахыемнай шэбэнэнэ, ханхинаса уряална, хөөрэжэ үгэнэ.

Дайн байлдаае ухаан бодолдоо һэргээхэ, һанаха, тэрэнэй хойшолон ямар бэ гэһэн эдэ бодомжонууд Эхэ ороноо хамгаалхаар хододоо бэлэн байхыемнай һануулна, эрилтэ табина гээшэ. Бидэнэр эдэ бүгэдые хододоо һанаан, бодолдоо оруулжа, дайнай ветерануудай баян дүй дүршэл халан абаха, залуушуулай дунда ябуулагдадаг сэрэгэй-патриотическа хүдэлмэриеэ улам дэлисэтэй болгохые оролдохо, эрмэлзэхэ болонобди.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеранууд залуу үетэнэй дунда хүмүүжүүлгын болон ойлгуулламжын ехэ хэмжээ ябуулга үнгэргэлсэжэ ябадаг. Эдэнэр республикын предприяти, һургуулинуудта, колхоз, совхозуудта үнгэргэгдэжэ, эмхидхэгдэжэ байдаг сэрэгэй-патриотическа хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа ябадагаараа бидэнэрэй дунда хүндэтэй болонхой юм.

Республикын дайнай, ажалай ветерануудай соведэй дэргэдэ байгуулагдаһан сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгын секци ажалшадай дунда ябуулагдажа байгаа хүдэлмэриеэ эмхи гуримтайгаар, һайнаар үнгэргэнэ, эмхидхэнэ. Дайнай ветеранууд Ф. А. Абагаев, И. М. Туманов, С. В. Преловская, В. А. Сахьянов, Советскэ Союзай Геройнууд Г. Н. Москалев, Алдар Солын орденто Н. Ф. Суворов, П. А. Попов, И. И. Быков болон бусад «үбгэ наһан болоод, эсээб» гэжэ һуудаггүй, ажалшадай дунда ябуулагдажа байдаг сэрэгэй-патриотическа хүдэлмэридэ угаа эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, манай ёһотойл патриодууд юм. Эдэнэрэйл аша габьяагаар сэрэгэй албанда мордохо хүбүүдэй дунда Эхэ орондоо дуратайгаар алба хэхэ, Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй отличник гэһэн нэрэ зэргэтэй тоонто нютагуудаа бусажа ерэхыень хүсэдэг, уряалдаг гээшэл.

Манай республика 1989 ондо сэрэгэй албанда залуушуулые бэлдэхэ талаар дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Забайкалиин сэрэгэй округ соо түрүү һуури эзэлһэн байна. Эндэ Хэжэнгын, Хурамхаанай, Хяагтын, Яруунын, Советскэ районууд эрхим үрэ дүн туйлаа юм. Дурсагдагша районуудай сэрэгэй комиссариадууд залуушуулай дунда ГТО-гой норматив тушааха, физическэ талаараа бэлэдхэл һайнтай хүбүүдые бэлдэхэ хүдэлмэридэ онсо анхаралаа хандуулна. Байгша оной февраль һарада республикын район бүхэндэ сэрэгшын эхэнүүдэй слет үнгэргэгдөө һэн. Шухала удха шанартай энэ хэмжээ ябуулгада дайнай ветеранууд, интернациональна уялгаяа дүүргэжэ ерэһэн, мүнөө запаста байһан сэрэгшэд, сэрэгэй албанда байһан хүбүүдэй эхэнүүд хабаадалсажа, өөһэд өөһэдынгөө талаһаа һонирхолтой хөөрэлдөө эмхидхэһэн, суглараагшадай асуудалнуудта харюусаһан байгаа. Саашадаашье иимэ уулзалга, хөөрэлдөө үнгэргэжэ байхаар хараалнабди.

Эдэ бүгэдэһөө тобшолол хэхэдэ, эб найрамдалай, амгалан тайбан ажабайдалай түлөө тэмсэхэ, оролдохо болонобди. Харюусалга ехэтэй, хүндэтэй энэ үүргэ Советскэ Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэд үнэн сэхээр дүүргэжэ ябадагаараа суурхана.

Хүндэтэ дайнай ветеранууд, дайнай жэлнүүдтэ Илалта шэрээлсэһэн ара газарта хүдэлжэ гараһан ажалша бэрхэ үбгэд, хүгшэдые Агууехэ Илалтын һайндэрөөр амаршалнаб.

В. КОРПУСОВ,
Буряадай АССР-эй сэрэгэй комиссар.

…ТАГАЙМНАЙ …ЭЛХЭГ ХҮБҮҮН

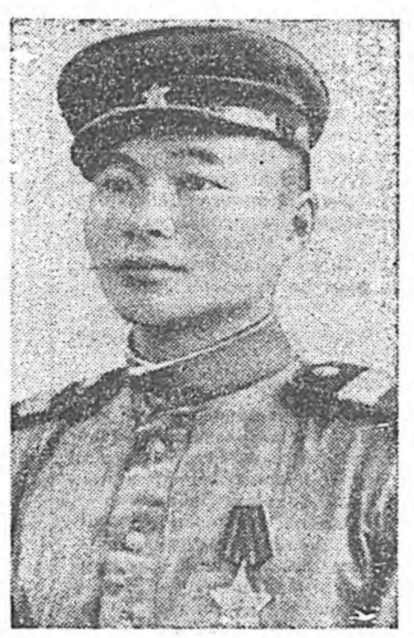

бэ. Гурдоржи дүтэлжэ ябаһан танкнуудай нэгыень марян «мэргэлжэ ерээд, үхэр буугаараа наяргажархиба. Дайсанай танк байра дээрээ эрьелдээд, улаан галда баригдана, бусадайнь хүнхинэлдөөн бури дүтэ дуулдана. Танкнууд газар урбуулан дүүлинэ. Тиихэдэ Гурдоржи Шарапов тэрэнэй дайшалхы нүхэд юушье дуулаагүй хэбэртэй, добтолжо, хэлбэгэнэлдэжэ ябаһан мантан томо машинануудай гэдэргээ сухаритар, заримыень тэндээ һалатарнь буудажал мэдэбэ.

Энэ байлдаанда эрэлхэг зориг баатаршалга гаргаһанайнгаа түлөө залуу сэрэгшэд, тэрэ тоодо манай нютагай хүбүүн Гурдоржи түрүүшынгээ дайшалхы шагнал —«Шэн габьяагай түлөө» медальда хүртөө бэлэй.

Сэрэгшын баатаршалганууд. Энээн тухай дайн дажарай хэды ехэ зэй гаталжа гараһан, хэды олон хүдөө тосхон, хото городуудые фашис булимтарагшадһаа бусаажа абаһан, үргэн нарин гол мүрэнүүдые гаталжа хэды ехэ баатаршалга гаргаһан тухайнь хурга даран хөөрэхын аргагүй... Дайнай баатар Гурдоржиин энгэртэ орден, медальнууд яларжа, үни холо үнгэрһэн дайн байлдаан тухай заатагүй һануулагша бэлэй.

Иланггаяа Вислэ мүрэнэй зүүн эрьедэ хүшэр хүндэ байлдаанда эрэлхэг баатаршалга харуулһаниинь мартагдашагүй. Дайсан манайхин тээшэ забда залигүй буудажа, добтолжо ябаһан манай сэрэгшэд хорожо хэбтэхэ баатай болоо һэн. Энэ үедэ Шараповай расчет үхэр буугаа шэрэжэ асараад, тодхохо газараа шадамараар тодорхойлбо.

Фашистнуудай добтолжо эхилхэдэнь, манай сэрэгшэдэй мэргэн буудалга тэдэниие сухарихыень баадхаба. Энэ байлдаанда Шараповай расчет мүн лэ онсо шалгаржа олон фашистнуудые хорооһон, томо буу зэбсэгүүдыень, 3 танкыень үгы хэһэн байна. Уданшьегүй Гурдоржи Султумовичта Алдар Солын гурбадахи шатын орден барюулагдаа. Тиихэдэ Гурдоржи Польшын газар дээрэ, тиихэдэ Бранденбург, Померании абалсалгада онсо шалгарһан байгаа. Энэ хүн айха сухариха гээшые мэдэгшэгүй һэн ха. һүүлэй үедэ танкнуудтай тэмсэдэг үхэр буугай командир ябаа. Нэгэ үдэр гурбан «Тигрые» үгы хэхэ аза тудалдаа һэн.

Нэгэ иимэ һонин ушар тухай һануулая. Седлец (Польша) гэжэ город шадар шанга байлдаан болоо һэн. Шарапов үхэр буугайнгаа расчёдые шэнэ газарта түхеэрбэ. Гудамжа гаталжа эбдэрхэй шулуун гэрэй саана тодхобо. Тиигээд саашаа харан тэһээнь немец хэдэн танкнууд байба. Манай артиллеристнууд дары түргэн тэдэниие буудажа оробо. Дайсанай танкнууд улаан дүлэн болоожо хосороо һэн. Тэрэ байлдаанда манайхин ехэшье хоролтодо ороогүй. Дайсаниие һамна бута сохижо гараһан байна. Энэ байлдаанда онсо шалгарһанайнгаа түлөө Гурдоржи Султумович Алдар Солын хоёрдохи шатын орденоор шагнагдаа бэлэй. Германиин газар дээрэ Эльбэ мүрэнэй эрье шадар болоһон хүшэр хүндэ байлдаануудта шалгарһанайнгаа түлөө Г. С. Шарапов Алдар Солын нэгэдэхи шатын ордендо — энэ дээдын шагналда табигдаһан байгаа. Иигэжэ Сэлэнгэ нютагай баатар хүбүүн Гурдоржи Эхэ оронойнгоо үндэр шагнал хайрада хүртэжэ, Алдар Солын орденуудай дүүрэн кавалер болоһон баян намтартай.

Гурдоржи Султумович 1946 ондо түрэл нютагаа бусажа ерээ һэн. Тэрэ үедэ багшанар, бусадшье мэргэжэлтэд хаа хаанагүй дуталдагша бэлэй. Тиимэһээ Гурдоржи Шарапов хани нүхэр Дулма Раднаевнатаяа һүтэйн долоон жэлэй һургуулида багшалжа эхилһэн юм. Удаань партбюрогой секретаряар, партиин Сэлэнгын райкомой инструктораар ажаллаһан байна. Иимэ тушаалда ябахадаа, Гурдоржи Султумович залуу үетэниие сэбэр сэхэ заншалаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ зориг, шадалаа үгэһэн, хани нүхэр Дулма Раднаевнатаяа табан үхибүүдые хүмүүжүүлһэн гээшэ. Эдиршүүлдэ дайн дажар тухай хөөрэжэ үгэдэг, үбгэ, эсэгэнэрэйнгээ улаан шуһаяа адхажа асарһан амгалан тайбан байдалые сахин хамгаалжа ябахыень саг үргэлжэ захигша һэн.

Алдар Солын орденуудай дүүрэн кавалер Сэлэнгэ нютагай баатар хүбүүн Гурдоржи Султумович Шарапов дайн сэрэгтэ абаһан шархануудһаа уламжалан, хүндөөр үбшэлһэнэй һүүлээр 1983 ондо наһа бараһан юм.

Агуу Илалтын 45 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Жаргалантын сомоной Совет, Сэлэнгын районой дайнай болон ажалай ветерануудай совет Жаргалантын тосхоной нэгэ гудамжын, Жаргалантын дунда һургуулиин, пионерскэ отрядые Г. С. Шараповай нэрээр нэрлэхэ гэһэн шиидхэбэри гаргаа.

Р. БАЛДАНОВ,
ажалай ба дайнай ветеран.

МАРТАГДАШАГҮЙ ТЭРЭ ЖЭЛНҮҮД

Айхабтар хүшэр хүндэ, шэрүүн хатуу тэрэ дайнай жэлнүүд манай аха үеын хүнүүдэй хуби заяанда хэзээдэшье мартагдашагүй мүр сараа, эдэгэшэгүй шарха үлөөгөө. Энэмнай хүн зондо хэлэшэгүй ехэ хохидол, үйдхар гашуудал, үхэл зоболон үзүүлһэн дайн ха юм даа.

Байлдаанай гал дүлэнэй соробхилжо байһан газарһаа хэдэ мянган модо холо — ара таладашье тэрэнэй һүрөөтэ шэрүүн амисхал үдэр бүри мэдэрэгдэдэг һааб даа.

Тиихэдэ бидэ һаял арба гара наһа хүрэжэ ябаһан үхибүүд һургуулидашье һураха аргагүй болоод, үбгэд, хүгшэд, эхэнэрнүүдтэй хамта колхоздоо үдэр һүнигүй хүдэлэгшэ бэлэйбди. «Бүхы юумэеэ — Фронтдо, бүхы юумэеэ — Илалтын түлөө!» гэһэн уряа лозунгын ажабайдалаймнай үдэр бүриин хатуу шанга эрилтэ, нангин хэрэг болоод байхадань, һургуулида заатал һаа һурахам гэжэ оролдохын аргагүй байгаа. Тиигээдшье эдихэ хоол, үмдэхэ хубсаһагүйгөөр, гэрһээ арба-хори модондо ябагаар ябажа, хайшан гээд һурахабши даа. Баһа дайнда мордоһон абанар, абганар, аханараа, нютагайнгаа эрэшүүлые халан абаха, ажалыень үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй байгаа бшуу.

Хэнэйшье мэдэһээр тэрэ үедэмнай «ши үшөө жаахан байнаш, ажалай ая даахагүйш» гэжэ шамайе хайрлаха хүшэр хүндэ хүдэлмэриһөө үхибүүдые сүлөөлхэ арга байгаагүй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ Хэжэнгын районой Могсохоной совхоздо (тиихэдэ Молотовой нэрэмжэтэ колхоз байһан) минии наһанай үхибүүд — Буда, Балдан, Бальжидма Буянтуевууд, Даша-Рабдан Бальжинов, Дылык Дашацыренов, Нанзат Цыренжапов, Дугар Жигмитдоржиев, Сандак Батомункуев, Данзан Маладаев, Санжат Чимитдоржиева, Намжилма, Шура, Бату Балбаровонууд болон бусад хүбүүд, басагад ехэшүүлтэй эб адли хабарын морин анзаһаар газар хахалдаг, зуниинь — үбһэндэ ябалсадаг, үбэлынь — модо бэлэдхэлгэдэ хүдэлдэг һэмди.

Мүнөө һанахадамни хүдөөдэ минии багаһаа хойшо хэжэ үзөөгүй ажал үгы шэнгы байдаг. Моридыешье үдэр һүнигүй манааб, косилкаар, гар хажуураар үбһэ сабшааб, газар хахалааб, морин хамбыгаар таряа, тоһо, түлишэ зөөгөөб, модо отолооб, мүльһэн харгыгаар модо шэрээб, Худан голоор модо урадхуулалсааб, адуушан ябааб, тракторист боложошье үзөөб.

Эгээл хүндэнь — үбэлэй модо бэлэдхэлгэ. жэлэй дүрбэн сагта хамбы шэрэлгэ, адуу һүрэг манаалга һэн гэжэ һанагшаб. Зүүн-Хуурай гэжэ газарта үбдэгсөө саһа махажа ябаад, модо юрын хюрөөгөөр хюроодэжэ унагаахаш, тэрэнэйнгээ гэшүүһэ шулахаш, хэһэг хэһэгээр тайрахаш. Үдэрэй 20—30 кубометр модо отолхо даабари гэжэ байха. Бэе муутай гүүлээд сэрэгтэ абтаагүй Хүбүүдэйн Даша гэжэ хүн намайе дахуулаад ябадаг һэн. Үдэр соо унатараа эсэхэш даа.

— Зай, түргэн тайрая, даабаряа дүүргэжэл үзэе. Энэ модоншни фронтдо манай сэрэгшэдые хамгаалха блиндаж гү, али гол мүрэниие гаталхадань хэрэгтэй һала, хүүргэ барихада хэрэгтэй болохо юм. Үгышье һаа, галдагдаһан тосхон, һууринуудые һэргээхэ, бодхооходо хэрэгтэй болоно ааб-за,— гэжэ Даша ахай намайгаа яаруулха. Амидажа, унахаяа һанаашье һаа, һүүлшын хүсэ гаргажа, хюрөөгөө татахаш, татахаш.

Нэгэ үедэ Загарайн районой Элхиин станциһаа морин хамбыгаар тракторай түлишэ — керосин, түрхихэ тоһо — автол, нигрол гэхэ мэтые үбэл, зунгүй зөөгөөбди. Тэхэ баабай гэжэ үбгэжөөл түрүүтэй Дулма Галсанова, Чимитма Цыденжапова болон бусад хэдэн эхэнэрнүүдтэй хамта, наһа хүсөөгүй хүбүүд тэрэ хамбыда ябалсаабди. Мүнөө машина техникын гүйлдэдэг үедэ Могсохон Элхи хоёрой хоорондохи зай ээлтэй ааб даа. Харин тиихэдэ бидэ энээн хоорондо 2—3 хоногто һалиржа хүрэдэг бэлэйбди. Хүн бүхэнэй хоёр-гурбан мори хүллөөд ябахаш. Нэгэтэ Хэжэнгын Ушхайта нютаг хүрэжэ ябатараа нэгэ моримни һалд эсээд, дүрбэн хүл тулгалаад лэ байшаба. Яашье урагшаа ябанагүй. Ядахадаа ашааень ондоо мориндо тээгээд, тэрэ эсэһэн моринтоёо хээрэ үлэхэ баатай болобоб. Тэрэниие хээрэ орхихогүй ха юмши, шоно эдижэрхихэ. Моринойнгоо һэгээ орохые хүлеэтэрни харанхы һүни болобо. Хооһон шаргаяа өөрөө шэрээд, хойноһоонь морёо хүтэлөөд, арай-шамай тэжэ нэгэ хонишон айлайда хүрэжэ ерэбэб. Ехэл һайн айлайхи байгаа агша һэн. Моринемни, өөрыемни эдеэлүүлээд, амаруулжа, үглөөгүүрынь үдэшөө бэлэй, мартагшагүйб.

Тэрэ үедэ хүдэлжэ байһан зон ямар эдеэ хоол эдеэд ябадаг байгааб гэжэ гол түлэб мэдээжэ ааб даа. Хүн бүхэндэ үдэрэй хэдыхэн зуун грамм ториисотой, гашуун үрмэдэһэ холисотой хара ногоон хилээмэн, заваруха, хаа-яа шүлэн хүртэхэ, Эгээл һайн ороохо талхан, мяхан, һүн хуу түрэндэ тушаагдажа, юушье үлөөгдэнгүй фронтын аша туһада ябуулагдадаг байгаа бшуу.

Жэлэй дүрбэн сагта үдэр һүнигүй шахуу хүдэлөөд, түлөөһэндэ хан гэхэ хашарһа абахагүй. Ажалай түлөөһэ абаха тухай ой ухаандаашье оруулхагүйш, бага зэргэ гэдэһээ дүүргээд лэ ябаа һаа, болоо гэжэ һанахаш.

Одоолшье 1945 оной хабар Үлэнтэ гэжэ газарта паар хахалжа байхадамнай «Дайн дүүрээ! Илалта түйлагдаа!» — гэһэн мэдээсэл дуулдажа булта түйлай ехээр баярлаһандаа, анзаһануудһаа моридоо мулталаад, хээрынгээ стан тээшэ ухаа мэдээгүй урилдан гүйлгэлдэшоо бэлэйбди. Тэрэ үдэр ажалдаа дахин гараагүйбди. Тогоошон мандаа лапшаатай тарган шүлэ шанажа, сагаан хилээмэ сададарнай эдюулээ һэн...

М. НАМЖИЛОВ,
СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн, ажалай ветеран.

БУРЯАД БАСАГАНАЙ ДАЙШАЛХЫ ЗАМ

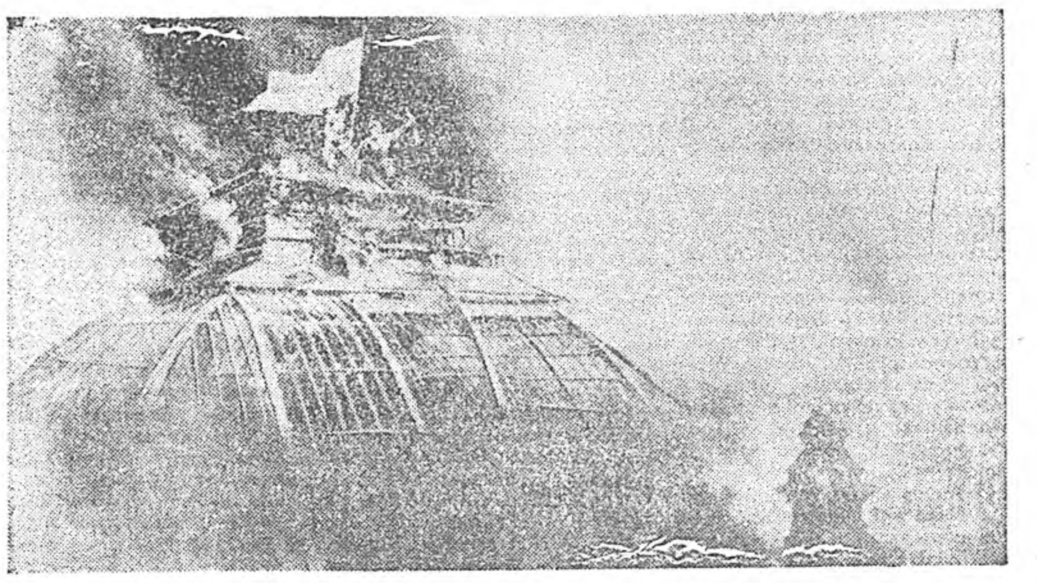

Эсэгэ оронсо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ гвардиин младша лейтенант Тамара Михайловна Майорова гвардейскэ танкова бригадада радист ябаа юм.

1943 оной эхеэр Курск шадархи байлдаанда түрүүшынхиеэ фашистнартай дайлалдаа. Тэрэ жэлдээ Днепр мүрэниие гаталжа, Киев хотые сүлөөлэлсөө һэн.

1945 оной майн 2-то Берлин хото хүрэжэ, Илалтын үдэр рейхстагай ханада фамили, нэрэ, обогоо бэшэһэниинь наһан соогоо мартахаар бэшэ ааб даа.

Дүрбэн жэл соо фашис Германитай дайлалдажа ябахадаа хоёр дахин шархатаһан, хоёр контузитай болоһон байна.

Тамара Михайловна Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай 1-дэхи шатын ордентой, «Дайшалхы габьяагай түлөө», «Шэн зоригой түлөө» мүн тэдээнһээ гадна гүрэн түрын үшөө арбаад медаль абаһан габьяатай.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Илалтын туг рейхстаг дээрэ; Т. М. Майорова.

ТАСС-ай, С. БАЛДУЕВАЙ фото.

«ДАЙНАЙ ХАРГЫ УТАЛ һЭН...»

Уужам сагаан үрэжэлтэ дэлхэймнай нойрһоо һэрижэ, аймхай туулайн «бөөлэһэн» ёһоор, бага, ехэ гол горхонууд үдэр һүнигүй шолшогонон урдадаг. Ойро холын саһан эреэлэн хайлажа, хада уулануд, үргэн ехэ таряалангай талмайнууд бороложо хара үнгэтэй болодог. Иигэжэ хабарай хаһа манай тоонто нютагта ерэдэг даа.

Эгээл энэ үедэ манай суута Совет Арми һүүлшынгээ дайнай тулалдаануудые хэжэ, фашис Германиин түб болохо Берлин хотодо орожо ябаһан гээшэ. Тэдэнэй дунда манай Түнхэнэй Таһархай нютагай хүбүүн, ахалагша лейтенант, батальоной командир Сырен Жапович Андыков тэмсэжэ ябаа. Тэрэ май һарын 8-да Агуу Илалтын Улаан туг Гитлерэй эшээн — рейхстаг дээрэ намилзуулхада байлсаһан сэрэгшэ юм.

1945 оной ноябрь һарын хуушаар Сырен Жапович, түрэл һайхан түхэрээн сагаан Түнхэндөө «дайгаа даража, дархан солоёо нэрлүүлэн» бусахадаа, үбсүүндээ Александр Невскиин хоёр орден ялалзуулан ерэһэн юм. Тэрэ гэһээр тэбхэр 45 жэл үнгэржэ байна. Мүнөөшье Сырен Жапович ехэ наһатай үбгэжөөл болобошье, бодолынь хурса, дорюун зангаараа. Дайнай олонхи үйлэ хэрэг, дайнай ута харгыда тохёолдоһон ушар һайн һанажа, дахин дахин хөөрэдэг юм. Иимэ «ябадал» хэзээдэшье мартагдахагүй ха.

Өөрынгөө уг гарбал, бага наһан тухайгаа һанаха зуураа иигэжэ хөөрэнэ:

— Би болбол хонгоодор уг гарбалтай, Тармай аймагай гуша хүбүүн болоноб. Тармайтан Таһархай тосхондо яһала олон айл-үрхэ һуудаг. Анхан энэ аймагай аха заха зайһан-шүлэнгэ тушаалтай Андагай Түшэн үбгэжөөл байһан намтартай. Энэ хүн минии таабай болоно. Эртээр минии аба Нагайн Жаб, Ханда эжымни наһа баража, үншэн хоёр — дүү Ошор хүбүүнтээ таабайндаа үргэгдэһэн зон гээшэбди.

Наһаа хүсэжэ, Сырен хүбүүн уяагата сэрэгэй албанда 1937 ондо мордобо. Анхан түрүүн Буряад-Монголой тусхай морин сэрэгэй бригадын 12-дохи морин сэрэгэй полкдо «Дивизионная» гэһэн түмэр харгын станци дээрэ алба хэжэ захалба. Сырен хүбүүн багаһаа моридо бэрхэ байһанаа сэрэгэй албанда харуулаа. Жэшээнь, морин дээрэ байгаад гүйлгэхэ, һэлмээр модоной лозо (бага модоной орой) таһа сабшаха, бэшэшье орёо юумэнүүдые моринoй гүйдэлдэ һайнаар гүйсэдхэдэг һэн. Энэ полкые майор Михаил Данилович Ягодин командалагша бэлэй. 1941 оной октябрь һарада полковой һургуули дүүргээд, эскадроной политругай орлогшо зэргэтэй болоод байхадаа, фронт мордоо юм.

1941 оной ноябриин эхеэр Москва шадарай гвардиин морин сэрэгэй 3-дахи дивизиин суута 2-дохи морин сэрэгэй корпусой бүридэлдэ жагсан, городой хамгаалагшадай нэгэниинь болоо. Сырен Жаповичай дайшалхы харгы эндэһээ захалаа.

...Москва шадар янгинама хүйтэн. Москва хото — шэмэрүүн. Шанга дайнай оршон байдал... Талаан болоходоо, тус дивизиие полковник М. Д. Ягодин командалдаг байшоо. Сырен хүбүүн танигдажа, дивизиин тагнуулшадай тусхай отрядта оробо. Нэгэтэ үдэшэ орой командир дуудажа, иимэ захиралта үгэбэ: «Медынь гэжэ тосхон шурган орожо, немецүүдэй эмхидхэһэн танк заһабарилгын мастерской үгы хэхэ, техникэ һалгааха хэрэгтэй».

Лейтенант Андыковай мэдэлдэ 6 морин сэрэгшэд ороо һэн. Эдэнэр һүниин харанхыгаар энэ тосхондо дүтэлжэ, газарынь шэнжэлээд, добтолгын тобшо түсэб батална. Тэдэнэй талаан болоходоо, тэрэ һүни немецүүдэй ямаршьеб һайндэр байжа, мүртэй эмхитэй харуулшье үгы һогтуунууд байба. Хэлсэһэн ёһоороо, тус тустаа тодорхой даабаритай, түргэн добтолго хэжэ, часовой солдадые усадхаад, бензин адхажа, мастерскойдо гал аһааба. Заһабарилгада байһан техникэ булта носоо даа. Энэ отряд хэрэгээ бүтээгээд, шуран түргэнөөр һүниин харанхыда арилба. Мориёо орхиһон газартаа хүрэжэ ерээд, гэдэргээ эрьен харахадань Медынь тосхоной тэнгэри аргагүй улаан галаар соробхилжо, хараха аргагүй жэгтэй байдал үзэгдөө бэлэй. Иигэжэ Сырен Жапович түрүүшын захиралта һайнаар дүүргэжэ, дайнай хатуу шэрүүниие үзэжэ, баатаршалгата ябадалаа эхилээ һэн.

Дайнайнь харгы ута байгаал даа. Лейтенант Андыков дүрбэ дахин шархатажа госпитальдо аргалуулһан, эдэгээд лэ, дахин фронт ошодог һэн. Дайнһаа дайнда ородог байгаа. Утаа уняар, гал түймэр, зоной зоболон, дариин үнэр, нүхэдэйнь үхэл гэхэ мэтэ — хэлэшэгүй юумэ үзэһэн хүн юм.

1944 оной июль һарада нэгэдэхи Белорусска фронтын сэрэгшэд Свислочь, Пружань, Долгочин гэһэн мүрэнүүдэй эрьедэ тулажа ерэбэ. Урдань Брест-хэрэм. Эндэ ехэ тулалдаан болоо. Энэмнай Совет ба Польшын гүрэнүүдэй хилэ ха юм. Совет сэрэгшэдэй өөрынгөө гүрэнэй хилэ хүрэжэ ерэһэн ушар ямар ехэ урма баяр бүхы хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгэн баясуулаа гээшэб?

Нүхэр Андыковай тусхай отрядта иимэ захиралта үгтэбэ: «Түргэн дары, энэ Свислочь мүрэн гаталан гараад, телефоной холбоо баруун эрьедэнь байгуулха, добтолгын плацдарм түхеэрхэ». Энэ захиралта богони саг соо дүүргэгдэбэ. Манай гол сэрэгшэд добтолгодо орожо, Брест-шулуун хэрэм сүлөөлэгдэжэ, манайхид Буг мүрэндэ тулаба.

Энэ мүрэн дээгүүр понтонно хүүргэнүүдые табиха, плацдарм баруун эрьедэнь бэлдэхэ гэһэн захиралта фронтын командалагша үгөө һэн. Түргэн урасхалтай мүрэн юм. Сэрэгшэд резинэ онгосонуудта һуужа, һүниин харанхыгаар халхалагдажа гараад, дайлалдаа бэлэй. Тэдэнэй дунда Андыковай отряд ябалсаа. Энэ байлдаанда Андыковай отряд онсо шалгарһан, тэдэнэй тоодо командирынь Александр Невскиин орденоор шагнагдаһан байна.

...Шархаталга. Госпиталь. Дахин фронт ошолго...

1945 оной май һарын эхин. Мүнөө 70-дахи гвардейскэ армиин хоёрдохи Белорусска фронтын сэрэгшэн болоһон ябаа. Энэ фронт Берлин хотые добтолһон түүхэтэй. Берлинэй баруун хойто хубида оршодог Штеттинскэ түмэр замай ехэ вокзалые богони саг соо дайлан абаха захиралта Андыковай батальондо үгтөө. Энэ үедэ тэрэ батальоной командир болоһон ябаа. Эндэ эгээл үнэн шуһаараа илгарһан эсэсовецүүд эшээлэн хоронхой байгаа бшуу. Эдэнэй тангариг: «һүүлшын һомон хүрэтэр тулалдаха». Олон добтолгонууд аша туһа асарбагүй, батальондо нэгэ нэгээрээ вокзалда дүтэлхэ, тэрээн уруу шурган орохо, досоонь тулалдаа хэхэ гэһэн захиралта үгтэбэ. Андыковай батальон мүлхижэ, нэгэ нэгээрээ вокзал хүрэжэ, жадаар тулалдаан, гранатын тэһэрэлгэ, автомат буугай һүрэлгэ хамта нэгэн болошобо. Богони саг соо амиды үлэһэн эсэсовецүүд гараа үргэхэ баатай болоо. Энэ добтолгодо ехэ габьяа, шэн зориг гаргаһанайнгаа түлөө нүхэр С. Ж. Андыков Александр Невскиин хоёрдохи орденоор шагнагдаһан юм.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ С. Ж. Андыков район соогоо партийно-советскэ харюусалгата хүдэлмэридэ хүдэлжэ, пенсидэ гараад, Улаан-Үдэ хотодо ажаһууна. Дайнай ба ажалай ветеран дайнай хоёрдохи шатын инвалид юм. Залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа табидаг, лекци ба хөөрэлдөөнүүдые, уулзалганууды һургуулиин һурагшадай дунда үргэнөөр ябуулдаг юм.

Т. ЗАМБАЛОВА.

һАЙНДЭРЭЙ ЖАГСААЛ

...дэгшэд эндэһээ Илалтын проспектээр алхалалдан, танкын дэргэдэ ерэжэ, баглаа сэсэгүүдые табиха, концерт наадан боложо, дүшөөд юнуудай дуунууд талмай, үйлсэнүүдээр зэдэлхэ юм.

Үдэрэй 12 часһаа парад-жагсаалда хабаадагшад хотын ажалшадай сэнгэдэг, амардаг парк соо ошожо, тэндэ хотын залуушуулай бэлдэһэн хэмжээ ябуулга хаража, амарха, сэнгэхэ болоно.

Үдэшэндөө дайнай ветерануд заншалта «фронтовигуудай галханда» сугларжа, Улаан-Үдэ хотын хүтэлбэрилэгшэдтэй үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэхэ аргатай. Тиихэдэ түрүүшынхиеэ эмхидхэгдэһэн «Дурасхаалай сүүряан» гэһэн хэмжээ ябуулга үдэшын 10 часһаа танкын дэргэдэ эхилхэ юм. Эндэ хотын үбгэд, хүгшэд, ехэ багагүй залуушуул сугларжа, дайн байлдаанай газар дээрэ алдалан унаһан хүбүүд, басагадтаа гал зула носоожо, хүндэлэн ёһолхо, шахаа тангаригаа үгэхэ болоно. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулгануудай һүүлээр Зүүн Сибириин соёлой институдай студентнэр зүжэг наада дэлгэжэ, суглараагшадай анхарал татаха юм. Мүн эндэ П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин оюутанай хоор дуулаха, Буряадай арадай поэт Дамба Жалсараев сэрэгшэдтэ зорюулан бэшэһэн шүлэгөө уншаха юм. Бусадай һүүлдэ басагад концертдэ хабаадаха байна.

Харин хотын спортын талмай, үйлсэнүүдтэ спортын олон тоото хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэжэ, суглараагшадые урмашуулхань дамжаггүй. Майн 9-нэй 11 часһаа «Юбилейный» парк соо Советскэ Союзай Герой Петр Харитоновой шанда хүртэхын түлөө эстафетэ дамжуулгын урилдаан болохо юм. Мүн энэ үдэрэй 13 часһаа Илалтын проспектээр Агууехэ Илалтын һайндэртэ зорюулагдаһан эстафетэ дамжуулгын урилдаан боложо, олоной анхарал татаха болоно.

Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ, түмэр замшадай парк соо һайндэрэй спортын мүрысөөнүүд, бусад хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэхэ юм.

Хотын ажалшадай амардаг, сэнгэдэг парк соо майн 9-нэй үдэрэй 2 часһаа Советскэ, Октябрьска, Железнодорожно районуудай, хүүгэдэй спортын 8-дахи һургуулиин шатаршадай суглуулагдамал командануудай дунда мүрысөөн болохо.

Майн 9-нэй 11 час 30 минутаһаа Советскэ Союзай Герой В. Б. Борсоевой дурасхаалда зорюулагдаһан заншалта урилдаан үнгэргэгдэхэ юм. 20 километрэй зайда болохо энэ урилдаан Соведүүдэй талмай дээрэһээ эхилхэ болоно.

Хүндэтэ нүхэд, Агууехэ Илалтын һайндэрөөр!

АГУУ ИЛАЛТЫН 45 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ТАЛЫН БААТАР

ЭСЭГЭ ОРОНОО хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай илаһаар 45 жэл үнгэрбэ. һандаргагдаһан хотонууд, һуурин тосхонууд һэргээн бодхоогдожо, урдынхиһаа улам гоё һайхан болгогдоо, арадай ажахы хүгжөөгдөө.

Энэ һүрөөтэ дайнда онсо шалгарһан баатарнуудай нэгэн, юрын сэрэгшэдэй нэгэн — отделениин командир, ахалагша сержант Нагмит Цыренович Цыренов мүнөө түрэл тоонто нютагтаа — Агын Буряадай автономито округой Шандали тосхондо ажаһуудаг юм. Морин сэрэгэй 1-дэхи корпусой 7-дохи гвардейскэ дивизиин отделениин командир Нагмит Цыренов Эхэ оронсо хамгаалалсахадаа, нугаршагүй эрэлхэг зоригтой, эгээл орёо түшэр сагта зүб шиидхэбэри оложо шададаг байһанаа харуулаа һэн. Тиигэжэ тэрэ Эхэ оронойнгоо ниислэл — Москва хото хамгаалалсаад, саашадаа үргэн дэлюун, баян дэлгэр Украиные дайсанай һабарһаа сүлөөлжэ, Польшын газар дээрэ немец фашис булимтарагшадые бута сохилсоһон байгаа.

НАМТАРАЙ ХУУДАҺАНУУД

СОВЕТ ОРОНДО түрэһэн хүнэй ябадал, хэһэн хэрэг, бүхы ажабайдалынь Эхэ оронойнгоо, түрэл арадайнгаа ажабайдалтай таһаршагүй холбоотой байдаг гээшэ. Нагмит Цыренов — юрын совет хүн. Тиимэһээ тэрэнэй намтар оронойнгоо ажабайдалай намтарай газаа талаар үнгэрөөгүй юм ааб даа.

Н. Цыренов 1918 оной элдин сагай эхин болохо хабар Шандали нютагта үгытэй малшанай бүлэдэ түрэһэн юм. Ажалшан арадуудта жаргал асарһан Агуухэ Октябриин ашата үрые тэрэ бэе дээрээ үзөө. 1935 ондо наймадахи класс дүүргээд, түрэл ажахыдаа хүдэлхэ баатай болоо һэн. Тиихэдээ Н. Цыренов ажабайдалдань ушарһан бүхы бэрхэшээлнүүдые багаһаа хойшо тэсэбэритэйгээр дабажа һураһан, халуун хүйтэниие үзэһэн байгаа.

Али бүхы юумэндэ түбһэндэ, бэрхэшээл түбэгүүдһээ тунхаридаггүй комсомол хүбүүн 1938 ондо сэрэгэй албанда татгдажа, Хабаровска хизаарай Николаевск-на-Амуре хотодо артиллериин частьда алба хэбэ. Хүдэр шамбай бэетэй комсомолец сэрэгэй һуралсалдаа онсо шалгаржа, «Ворошиловска мэргэн буудагша» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй. 1940 оной октябрь һарада сэрэгэй албанһаа табигдаад, К. Е. Ворошиловай нэрэмжэтэ түрэл колхоздоо түрүүшын трактористнуудай нэгэниинь болоһон байгаа. Тэзд амгалан ажалдаа удаанш хүдэлөөгүй байтарнь, дайн эхилбэ.

СЭРЭГШЫН ДАЙШАЛХЫ ЗАМ

ДАЙСАНАЙ сэрэгүүд Брест, Минск, Киев болон бусад олон хотонуудые сахилгаан түргөөр булимтаран эзэмдээд, Эхэ оронойманай зүрхэн — Москва тээшэ бүхы хүсэеэ шэглүүлжэ захалба. Түрүүшынгээ амжалтануудаар толгойгоо эрьеһэн немец фашистнууд үсэд нэтэрүүгээр урагшаа тэгүүлбэ. Тэрэ үедэ тэдэ буу зэбсэгэй, машина техникын талаар һурагүй булюу байгаа бшуу.

1941 оной август һарын бүгшэм халуун үдэр һэн. Нагмит Цыренов дайнай гал дүлэн руу орохоёо Дагуурта бэлэдхэл гаража байба. Энэл оной ноябрь һарада тэрэ фронт эльгээгдэжэ, Москва шадар генерал-лейтенант А. В. Барановай хүтэлбэри доро морин сэрэгэй 1-дэхи корпусой 7-дохи гвардейскэ дивизидэ нэмэлтэ болгогдожо, оруулагдаа һэн.

Оронойманай түб — нангин Москвае дайсанай һабарта яашье оруулжа болохогүй байһыень Улаан Армиин сэрэгшэ бүхэн ойлгожо, мэдэржэ байгаа. Совет сэрэгэй командовани фашистнуудай харaa түсэбые зүбөөр тодорхойлоод, түгэс һайн бэлэдхэлтэйгээр дайсаниие бута сохижо, «илагдашагүй» гэжэ алдаршаһан гитлеровскэ сэрэгүүдтэ түрүүшын шанга харюу сохилто үгөө һэн. Эндэ совет сэрэгшэдэй дайшалхы арга шадабаринь улам дээшэлһэн юм.

1942 оной август һарада нэмэлтэ хүсэ абаһан дайсанай сэрэгүүд бүхы фронт дээгүүр амжалтатайгаар добтолжо байба. Калужска областиин тэгэн дундуур урдадаг Жиздрэ мүрэнэй эгсэ эрье дээрэ байрлаһан Песочное тосхон шадар шанга байлдаан боложо, хоёр талаһаа ехэ техникэ, буу зэбсэг һандаргагдаа, олон сэрэгшэд хүлһөө буулгагдаа һэн. Танкнуудые буудадаг артиллериин батарейн командир капитан В. Д. Микляев хүн бүхэнтэй хөөрэлдэжэ, сэрэгшэдэйнгээ урма зориг бадаруулһан, заабари зүбшэл үгэһэн байгаа.

— Зай, н ү х э д, байлдаанда бэлэн гүбди? — гэжэ Микляев асууба.

— Түгэс бэлэмди, нүхэр капитан, — гэжэ сержант Цыренов бусадай зүгһөө харюусаа бэлэй.

Үнэхөөрөөшье, байлдаанай үедэ сэрэгшэд ами наһаяа хайрлангүй, эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдаба. Манай артиллеристнүүд танкнуудые буудадаг 45 болон 57 миллиметрэй хүнгэхэн үхэр буунуудтай байгаа. Эндэ дайсанай дунда зэргын 2 танк һалгаажа, Нагмит Цыренов «Шэн зоригой түлөө» медаляар шагнагдаа һэн.

1943 оной эхиндэ, Сталинградай тулалдаанай түлэг дунда, Баруун-Урда фронтын сэрэгшэд баруулжаа добтолжо, Украинын Днепропетровско областиин Синельниково станци хүрэһэн юм. Зүгөөр дайсанай хүсэтэ түрилтые дабажа шадангүй, морин сэрэгэй дивизиин сэрэгшэд хүреэлэлгэдэ орошон алдаба. Тиигэжэ Харьковска областиин Барбенково хото хүрэтэр сухариха баатай болоо һэн.

— Синельниково станцида болоһон байлдаан ой ухаанһаамни гарадаггүй. Эндэ унаган нүхэрөө — «Зүдхэли нютагай Нанзадай Махазагдые алдахадаа, гашуудал гунигта абтахаһаа гадна, хүнэй ами наһанай, сэсэгэй дэльбэ дээрэ тогтоһон шүүдэрэй дуһал мэтэ, үнжэгэн байһые зүрхэ сэдьхэлээрээ ойлгоо һэм. Тэрэ шэн габьяатайгаар дайлалдажа, баатарай үхэлөөр унаа һэн, — гэжэ Нагмит Цыреновичэй дурсахада, гунигай мэдэрэл нюур шарайдань үзэгдэбэ. Тэзд тэрэ гэһэнһээ хойшо хэды олон жэлэй үнгэрбэшье, үе саг химэ ехэ гуниг гашуудалые балартуулжа шадахагүй байна ха юм даа...

Һүүлээрнь Хойто-Донецые һэтэлэн дабалгада дайсанай хүнгэн танк болон бронетранспортерые буудажа, үгы хэһэнэйнгээ түлөө Н. Ц. Цыренов Улаан Одоной орденоор шагнагдаа һэн.

Днепр мүрэниие гаталжа, Лютежскэ плацдарм дээрэ бэхилэлгэнүүдые хэхэ түйлай ехэ зорилго 1943 оной октябрьда тус дивизиин сэрэгшэдэй урда табигдаһан байгаа. Иимэ ехэ зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлээд, ноябриин 6-да Киев тээшэ добтолбо. Украинын түбые сүлөөлэлсөөд, дивизиин сэрэгшэд Житомир хотые эзэлээ бэлэй. Энээнэй хүндэлэлдэ Верховно ахамад командалагшын захиралтаар морин сэрэгэй дивизидэ «Житомирско» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо һэн. Гал дүлөөр соробхилһон шанга тулалдаанда Нагмит Цыренович дала мүрөө шархатаад, һара соо госпитальдо хэбтэжэ, аргалуулһан юм. Госпитальһоо гарахадань, эрэлхэг сэрэгшэдэ Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай I шатын орден барюулагдаба.

Хожомынь морин сэрэгэй 7-дохи гвардейскэ дивизи 1-дэхи Украинска фронтын (командалагшань Советскэ Союзай Маршал И С. Конев) бүридэлдэ оруулагдаа һэн Волынска областиин Луцк хотые сүлөөлөөд, Улаан Армиин сэрэгшэд Львов шадархи Броды станци тээшэ шэглэбэ. Эндэ немец сэрэгүүдэй хэды корпус хүреэлэгдэжэ, дарагдаһан байгаа. Энэ байлдаанда морин сэрэгэй артиллеристнүүд шалгарһан юм. Байлдаанай талмай дээрэ солдадай гаргаһан баатаршалгын түлөө Алдар Солын III шатын орден Нагмит Цыреновтэ олгогдобо. Эгээл эндэ сугтаа алба хэдэг нүхэдынь тэрэниие «Талын баатар» гэжэ нэрлээ һэн.

Совет сэрэгшэд Карпадай һүмбэр уулын хүтэл шэлэнүүдтэ тулажа ерэбэ. 1944 оной намар Карпадай-Дуклинска операци эхилжэ, Украинын Баруун бэе сүлөөлэгдэһэн байгаа. Эгээл энэ үедэ тэрэ Коммунис партида ороо бэлэй.

1945 оной эхиндэ Польшын Вислэ мүрэнэй саада эрьедэхи Сандомирска плацдармда болоһон асари ехэ тулалдаан дэлхэйн хоёрдохи дайнай түүхэдэ алтан үзэгөөр бэшэгдэнхэй. Дээдэ-Силезиин операцида 2 танк үгы хэһэнэйнь, дайсанай олон солдадуудые хюдаһанайнь түлөө Н. Цыреновтэ Алдар Солын II шатын орден барюулагдаба. Хэрбээ Польшодо дайгаа түгэсхэнгүй, саашалаа дабшабал, тэрэ Алдар Солын ордэной дүүрэн кавалер болоходоо магадгүй һэн.

Московско гарнизоной сэрэгэй училищада һурахаар тэндэһээ эльгээгдэбэ. Тиин Нагмит Цыренович Цыренов 1945 оной июниин 24-дэ Москвада Улаан талмай дээрэ болоһон Илалтын парадта хабаадаха зол хубитай байгаа. Гадна дайшалхы габьяагайнгаа түлөө тэрэ үшөө олон медальнуудаар, Агуу Илалтын 40 жэлэй ойдо Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай I шатын орденоор шагнагданхай.

АМГАЛАН АЖАЛДАШЬЕ ШАЛГАРБА

1946 ОНОЙ май һарада сэрэгэй албанһаа табигдажа, Нагмит Цыренович Цыренов амгалан ажалаа эхилээ һэн. Тиихэдээ тэрэ һургуулида военругаар, интернадые даагшаар хүдэлһэн байгаа. 1954 онһоо түрэл колхоздоо хонишодой бригадираар ажаллахадаа, амжалтатай һайнаар хүтэлбэрилжэ, ажахынгаа хонин һүрэгые арьбадхаһан юм. Тиигэжэ Нагмит Цыренович «Шэн габьяата ажалай түлөө. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ» гэһэн медаляар, 1975 ондо Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа һэн. Шэтын областиин болон МНР-эй ажалшадай хоорондохи харилсаае хүгжөөлгэдэ ехэ хубитаяа оруулалсаһанайнгаа түлөө Монголой Арадай хубисхалай 50 жэлэй ойн хүндэлэлэй медальда хүртэнхэй.

Нагмит Цыреновичэй ажалай амжалтада тэрэнэй хани нүхэр — бүхы наһан соогоо багшаар хүдэлһэн Цыпилма Дамдинжаповна Дамдинжапова ехэ габьяатай юм. Мүнөө тэдэнэр наһанайнгаа амаралтада гараад, ашанар ба зээнэрээ үргэлсэнэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

Зураг дээрэ: Н. Ц. Цыренов.

ФРОНТОВИ[К] ЭМШЭН, ШҮЛЭГ[ШЭН]

Михаил Иннокентьевич Попов (Саянин) 1924 оной майн 17-до Түнхэнэй аймагай Түхэреэн һууринда түрэһэн юм. Хэрэнэй дунда һургуулида һураад, алба татабари суглуулха инспектороор хүдэлжэ байтарва, 1942 ондо Совет Армида абтаа.

Курска дүхэригтэ тэрэ дайнай «амта абажа», Прохоровско тулалдаанда оролсоһон, Орёл, Великие Луки хотонуудые сүлөөлэлсэһэн, Прибалтика хүрэһэн юм. Ехэнхидээ тагнуулай хүшэр албанда ябалсажа, хоёр удаа хүндөөр шархатаа. «Анха удаа дайсанай бүһэлэлгэһөө сүмэржэ гараха гэжэ ябаад, танк соо дүрэжэ, бүтүүгээр бэртэһэн хүмби. Нүгөө удаа «хэлэ» абаха гэжэ фронтын ара талада гарахаяа ябахадамнай, үрбагшад мэдээ үгэжэ, дайсан взводыемни үхэр бууга аар буудажа ороһон юм. Эндэ дээрэхэнэм шахуу һомон тэһэржэ, гар, хүлөө, гэдэһээ шархатааб. Нэгэ нарһанай үгы һаа, тэндээ хосорхо һэмби, — гэжэ Михаил Иннокентьевич бэшэнэ. — 8 һара хахад госпитольдо хэбтэжэ, 4 дахин операцида ороод, дайнай 2-дохи бүлэгэй инвалид боложо нютагаа бусахадам, врачнууд: — «Бүхэ бэетэй байнаш даа, жэл хахад, хоёр жэл тулаха бэзэш», — гэлдээ бэлэй.

Улаан Одоной ... «Шэн габьяагай ... ляар шагнагдаһан ... рэгшэн 1945 ондо ... жа ерэхэдээ, уран ... лохо эдир наһа... бэелүүлхэ аргагүй ... мэһээ соёлой ... ябаа, шүлэг бэшэдэ... 1947 ондо болоһон ... залуу уран зохёолш... хи, конференцид... һан юм. Шүлэгүүд... нах, журналнуудта, ... солборинуудта ... Мүн буряад хэлэн... га хэдэг байба.

Тэзд М. И. Попо... хиин гол ехэ бэлэ... байһан юм. Энэ шадар... рүүн тагнуулшан ябаа... гоод, тэрэ врач-псих... тээр олон жэлэй түрш... лахадаа, Алес Др... Москва хүрэтэр... хэдэн мянган хүн... байха юм. Энэ габь... түлөө Октябриин Р... орденоор шагнагдаа...

Михаил Иннокентьевич ... пов КПСС-эй гэшүүн... 1988 ондо наһа бар...

Уншагшадайнгаа ... хаил Поповой дайн... шэһэн шүлэгүүдһээ ... та дурадханабди.

ГАЛСАН ОШОРОВ ТУХАЙ БАЛ[ЛАДА]

Хуби заяан бидэниие, нютагай хоёр хүбүүдые
Курска дүхэриг дээрэ байлдаан соогуур нүхэсүүлэ...
Орёл шадар тэһэрһэн һомондо эршэгыдүүлэд
Орбондожо Саянайм харсага унаа бэлэй.

Ами табихынь урдахана аяар холын Буряадай
Аглаг талын дахинаа нэмжэгэд гэхын түлөөд
Ахаяа мэтээр Галсанаа гар дээрээ үргэжэ тэлэд
Алтан Мундарга тээшэнь толгойень залажа хэбтүү...

Хайрахан Түнхэмнай баатар зоригто хүбүүгээ
Хайрлажа, дурдажа байхал гэжэ тиигээ һэм.
Орёл хотые тиихэдэ манай сэрэг буляагаа.
Ошоров нүхэрни байлдаанай дүүрэхые харааүгүй.

ВЕЛИКИЕ ЛУКИ ТУХАЙ ДУРАС[ХААЛ]

Бидэ добтолообди...
Танкнуудһай лажаганаһаар
Бүлин шуһа адхажархиһан юм шэнги
Бутархай хирпиисын сасарһан харгыгаар
Великие Луки орожо зогсоо һэмди.

Эхүүн хюрмаһа орхёод, дайсан тэрьелээ,
Үнэһэн тоброг руу гараа шэхээд, нэгэ хүгшэн
Амиды үлөөшэдые тэмтэржэ бэдэрдэг шэнгеэр...
Ашанараа бэдэржэ, дуудажа ябаа агша һэн.

Лүжэгэнөөд танкнууд дайндаа ороо дахин.
Луки хото тезд нюдэндэм ходо байна:
Гансал тэрэ сагаан толгойтой хүгшэн
Гал нурма тээшээ гараа һунаан һарбайна.

Тэрэ хүгшэн боложо, Эхэ-Росси хубилаад,
Түби дэлхэйдээ амиды үлөөшэдөө,
Түрөөгүйшье хүнүүдээ дай дажараа дахяад
Дабтахагүйнь түлөөдэ мүргэн гүйна гээшэл даа.

97 ТУХАЙ БАЛЛАДА

Курск шадар, Кенигсбергдэ дүтэлөөдшье
Арбан юһэтэйдөө, хорин наһандаа
Алуулхаһаа айнгүй, Илалтын түлөөдэ
Хэм ороһомнай бултанда элип даа.

Харин шудхэрэйньшье үлимa байлдаануудта
Хорин дүрбэн ондо түрэһэн маанадай —
Дайшалхы нүхэдэй дундаһаа гансал
Гурбахан процентнь амиды үлөө гэлсэнэл.

Юрэ нихэдээ, дайлалдаһан зуунай
Ерэн долоониинь мухарса гээшэл даа.
Тэдэнэр амиды үлэжэ, бидэ гурбуулаа
Тэдэнэй түлөө үхэбэлнай дээрэ һэн даа.

Гэбэшье үхэһэн шахуу бидэ гурбуулан
Госпитальнууд сооһоо үндыгшэ бэлэйбди,
Хэмнай хэмэл модон хүлөө хахинуулан,
Хэмнай таягуудаа тоногонуулан, ерээбди.

Орон нютагаа хамгаалхам гэжэ ябаһаар
Оройдоол зуунай ерэн долоониинь
Үлэһэн тэдэ үетэн тухайгаа
Үлэнгүй яахаб зүрхэндэ дурасхаалынь.

Юрэ нихэдээ, дайлалдаһан зуунай
Ерэн долоониинь унашаһан байгаа.
Тэдэнэй һөөргөө бодохо һаань, гурбуулаа
Тэбэрилдээд унаашамнай дээрэл байгаа.

Ородһоо Л. ТАПХАЕВ орч[уулба].

МЭРГЭН БУУДАГШЫН БЭШЭГҮҮД

МЭРГЭН БУУДАГША Цырендаши Доржиев тухай хөөрөөгөө тэрэнэй түрэлхидтэ, партийна болон гүрэнэй архивуудта хадагалаатай байһан бэшэгүүдээр, бусад документнүүдээр эхилхэ хүсэлтэйб.

Дайнай эхилһэн түрүүшын үдэрнүүдтэ Цырендаши сэрэгэй алба гарахаяа Совет Армиин зэргэдэ мордоһон юм.

1941 оной сентябрь һарада Ц. Доржиев эжыдээ иигэжэ бэшэнэ: «Август һараһаа фронтдо байнаб. Талаангүй хүн байба хаб. Намда винтовко, хоёр мори, морин тэргэ үгөөд, тогооной газар руу эдеэ хоол абаашадаг байхаш гээ. Өөрынгөө энэ уялгые ехэл дурата дурагүйгөөр хэхэ баатай болоо һэм.

Нэгэтэ командиртаа хөөрэлдэжэ байтараа, мэргэн буудагша болохо хүсэлтэй байһанаа сэхэ руунь табижархёо бэлэйб. Командир хүсэлыем дэмжэжэ, стрелково ротодо оруулаа...».

Ангуушан ябаһан Цырендаши мэргэн буудагшын арга шадабарида удаан һураагүй һэн ха. 1941 оной ноябрь соо гэртээ эльгээһэн бэшэг соогоо иигэжэ дуулгана: «Мэргэн буудагшын винтовко одоошье намда үгтэбэ. Командирай захиралтаар тэрээгээрээ бүхэлиин үдэр буудажа, бэлэдхэл хээб. Хүнэй нюдэнэй обёорхын аргагүйгөөр хэгдэһэн окоп соо үглөөдэрынь һуужа, дайсанай блиндажые тэсэбэритэйгээр адаглааб. Тэндэһээ нэгэ фашист мүлхин һагад гараа. Нэгэ дахин буудажа, тэрэниие тарайлгажархибаб. Удаань хоёрдохиень һалгаагааб... Дайсанай түрүү талада жэшээтэ гурим тогтоогообди. Гитлеровецүүд имагтал мүлхижэ ябадаг болоо».

1942 оной февраль соо эльгээһэн бэшэг соогоо Улаан Армиин 24 жэлэй ойгоор нютагаархидаа амаршалжа, ажалай фронтдо Стахановай түйладаг амжалтануудые хүсэхэ зуураа Ц. Доржиев иигэжэ дуулгана: «Хүндэтэ нүхэдүүд, бурханайнь орон руу 31 фашистые ябуулааб гэжэ таанадта элидхэнэб. Тиихэ зуураа мэргэн сэмгэтэ өөрынгөө буугаар энэ тоое үдэрһөө үдэртэ улам олошоруулхаб. Нүхэдүүд, фронт дээрэшье, ара таладашье Илалтын аша түһ[ы]э ехэ юумэн хэгдэхэ байна. Тиимэһээ фронтые али бүхы юумээр ара талые хангахын тула ажалаа бүри шангадхажа туршаял даа...»

Баруун-Хойто фронтдо мэргэшүүлэй хүдэлөөндэ эхи табиһан, залуу мэргэн буудагшадые дуратайгаар һургадаг байгаа.

1942 оной февралиин 23-да, Улаан Армиин һайндэрэй үдэр гитлеровецүүд үгтамжын добтолгодо оробо. Хатуу шанга тулалдаан эхилбэ. Энэ байлдаанда олон сэрэгшэд шалгарһан байна. Тэрэ үдэр Цырендаши 18 фашистые газардуулаа һэн.

Майн Нэгэнэй һайндэрэй бэлэгүүдые абаһан Буряад оронойажалшадай түлөөлэгшэд 1942 оной апрель һарын һүүл багта Баруун-Хойто фронт руу ошоһон юм. Тэндэ 11-дэхи армиин сэрэгшэдтэй хани халуун уулзалганууд болоо һааб даа.

Буряад-Монголой ажалшадта 11-дэхи армиин сэрэгшэдэй эльгээһэн бэшэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «һаяхан Буряад ороной арадай Улаан Армида хүсэдэг агуухэ дуранай һүлдэ тэмдэг мэтээр, бидэниие дайшалхы шэнэ баатаршалгануудта зоригжуулһан үндэр нэгэ түрын тэмдэг мэтээр тэрэниие адхан барибабди... Танай түлөөлэгшэдэй мэндэ ерээд байһан дүрбэн үдэрэй туршада 11-дэхи армиин хүсөөр немец эзэмдэгшэдһээ дүрбэн һуурин сүлөөлэгдөө, 10 мянган шахуу гитлеровец хюдагдаа, дайсанай 14 самолёт усадхагдаа, ехэ буу зэбсэг буляагдан абтагдаа...».

Манай түлөөлэгшэдэй тэндэ байха үедэ болоһон добтолтын үедэ Цырендашын шалгарһан тухай удаадахи бэшэг соо хэлэгдэнэ: «Симоново тосхоной түлөө 1942 оной майн 3-да болоһон байлдаанай үедэ мэргэн буудагшын онобшотой һомонууд добтологшодто харгы зам сэбэрлээ. Энэ үдэр 17 эзэмдэгшые, нэгэ офицерые, дүрбэн пулемётчигые, хоёр адаглагшые, арбан сэрэгшые тэрэ усадхаа. Харин манай сэрэгшэд дээгүүр фашис «МЕ-109» харсагын бии болохолоор, Доржиевай мэргэн һомон тэрэнэй жолоододог оньһые тудажа унагаагаа».

Удангүй Баруун-Хойто фронт Ц. Доржиев тухай мэдэхэ болоо һэн. Энэ фронтдо гарадаг «Эхэ оронойнгоо түлөө!» газетын 1942 оной июниин 10-най номерой нэгэдэхи хуудаһанай малгай, гаршаг болгогдон, «Мэргэн Доржиев мэтээр дайсаниие хюда!» гэһэн үгэнүүд барлагдаһан байна. Тус номер соо иимэнүүд үгэнүүд бии: «...немец эзэмдэгшэдые арьяатан шононуудые мэтээр буряад ангуушан Цырендаши Доржиев мүрдэнэ. Хёрхо мэргэнэй һомонуудһаа рото тухай фашистнууд үхэлөө олоо. Тэрэнэй һурагшад-мэргэшүүл Хорлинский ба Августович халуун байлдаануудай үедэ мэргэн буудагшын дүршэл шадабаритай боложо, дайсанаа мүрдэн олоод, амидыгаар табинагүй...»

Буряад-Монголой ажалшадай урилгаар 11-дэхи армиин командовани 1942 оной июниин һүүл багта фронтовигуудай түлөөлэгшэдые эльгээбэ. Тэдэ республикатай социалис хэлсээ баталха ёһотой һэн. Делегадуудай дунда Ленинэй ордентэ Ц. Доржиев ябалсаа. Тэрэ предприятинуудта, хүдөө нютагуудта болоһон митингнүүд дээрэ үгэ хэлэһэн байна: «Минии сээжэ соо зүрхэнэй сохиһон сагта, һудал һудаһанууд соом дуһалшье шуһанай үлэтэр, өөһэдынгөө газар дээрэ нэгэшье дайсанай үгы болотор дайшалхы нүхэдтэеэ сүг дайсадаа сохилсохоб. Нүхэд нютагаархимни! Үргэн Совет оронoop Буряад тухай ехэ алдар солын тарахын тула колхозой таряалангууд дээрэ, промышленна предприятинууд дээрэ шангаар ажаллагты, промышленна ба хүдөө ажахын продукци ехээр гаргагты, сэрэгэй хэрэг үзэгты! Мүрысэел даа».

Ц. Доржиев фронт руугаа бусажа, усадхаһан дайсанайнгаа тооё 216-да удахагүй хүргөө бэлэй. Тиин 11-дэхи армиин командованиин 1942 оной сентябриин 27-ной захиралтаар «Эрэлхэг зоригой түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаһан байна.

...1943 оной январь һарын янгинама хүйтэн үдэрнүүд. Баруун-Хойто фронтын добтололгын һүүлшын нэгэ тулалдаанай үедэ 11-дэхи армиин 202-дохи стрелково дивизиин Улаан тугта 645-дахи стрелково полкын ахалагша сержант суута мэргэн Цырендаши Доржиев баатарай үхэлөөр унаа һэн.

Январь һарын һүүл багта Ц. Доржиевай тоонто нютагта танигдаагүй хүнэй гараар бэшэгдэһэн гурбалжан булантай бэшэг ерээ бэлэй. «Цырендашын түрэлхид, амар мэндэ! Би таанадта дайшалхы мэндэеэ хүргэжэ, танай хүбүүн Цырендаши баатарай үхэлөөр унаа гэжэ дуулганаб. Сэрэгшэдтэй сүг ахалагша сержант Доржиев байлдаанда хабаадалсахадаа, нэгэ газарта хороод, дайсадые нэгэ нэгээр унагаажа байгаа. Мэргэмнай пулеметчигуудые, адаглагшадые һүнөөжэ байгаа һэн. Гэнтэ тэрэнэй сагаалсын урда немец офицер бии болошобо. Цырендашын буудахадань, тэрэнь унашаба. Тэрэнэй унамсаар немец мэргэн буудагшын һомондо дайрuулһан Цырендаши газардаа бэлэй. Немец эзэмдэгшэдые нилээд һүнөөһэн баатарай зүрхэн сохихоёо болибо. Манай Доржиев бидэнтэеэ хахасаба.

— Нүхэр Доржиев, буудалдахые дуулана гүш?

Энэ хадаа шинии һурагшад, мэргэшүүл шинии түлөө үһөөгөө абана.

— Үхэр буунуудай залпнуудые дуулана гүш?

Энэ хадаа шинии дайшалхы нүхэд фашистнуудые сохино. Манай газар дээрэ немец нэгэшье эзэмдэгшын үгы болотор үһөө нэхэлгын нангин хэрэгыеш тэдэ үргэлжэлүүлжэ байна... Розен. Баруун-Хойто фронт».

Залуу коммунист Ц. Доржиев мэргэн буудагшаар 14 һара соо алба гарахадаа, 297 фашистые усадхаа. Эхэ оронойнгоо үмэнэ хүбүүн ёһоной үүргэеэ тэрэ нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэһэн байна.

Суута мэргэн Цырендаши Доржиев тухай алдар соло арадтамнай хэтэ мүнхэдөө үлөө. Мухар-Шэбэр, Зандин, Хушуун-Үзүүр һууринуудай гол үйлсэнүүд тэрэнэй нэрээр мүнхэлэгдэнхэй. Гадна Хушуун-Үзүүртэ Ц. Доржиевай дурасхаалда хүшөө табигданхай юм.

Д. ЦЫРЕНОВ.

Павел Васильевич дүрбэн жэл соо фашис Германитай дайлалдажа ябахадаа, гурба дахин хүндөөр шархатаһан, нэгэ контузитай болоһон байна.

Наһандаа мартахагүй Кенигсберг шадар болоһон байлдаанда Харитоновой ударидаһан артиллеристнүүд гушаад танкнуудтай зэргэлээд, һубарилдан ябахыень хараа һэн. Тэдэниие дүтэлүүлжэ ерээд, хойно хойноһоонь хэдэн удаа үхэр буугаар противотанкова пулемёдоор буудажа, табан фашистнуудай «Тигр» танкые бута сохёо. Дайсанай хэдэн танкнуудые үгы хэһэнэйнгээ түлөө, эндэ ехэ һүбэлгэн бэрхээр даажа абаһан отделениин сэрэгшэдые ударидаһанайнгаа түлөө габьяата артиллерист Дайшалхы Улаан Тугай орденоор, 2500 түхэриг мүнгөөр шагнагдаһан юм. Удангүй хоёр хоноод байхада, Кенигсберг городой үйлсэдэ болоһон ехэ тулалдаанда «Королевский Тигр» танкые гранатаар шатаажа, Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаа һэн.

Дайшалхы табан орденто Павел Васильевич Харитонов 1945 оной майн 9-дэ Москва хотодо Илалтын үдэр парадта хабаадалсаһан байна.

Ажалай ба дайнай ветеран арбан үхибүүтэй, 8 ашатай. Тэрэнэй наһанайнь хани нүхэр «Эхэ Герой» гэһэн үндэр нэрэ зэргэтэй Мария Степановна

ЭСЭГЫН ДҮҮРЭН ЖАРГАЛ

1940 оной сентябрь һарада 19 наһатай Павел Харитонов сэрэгэй албанда татагдаа бэлэй. 1942 оной январь һарын эхээр Тула хото шадар фашистнартай эсэхэ сусахагүйгөөр дайлалдажа, хүлөө шархатаһан байна.

Артиллериин ахалагша сержант Павел Васильевич Харитонов саашадаа Курска-Орловско тулалдаанда, Ригэ, Каунас, Витебск, Кенигсберг хотонуудые сүлөөлэлсөө, дайсанай үхэлтэ һомоор шиигаһаһан Вислэ мүрэниие гаталаа. 1945 оной майн эхээр һүүлшын фашистые хюдажа, дайгаа дүүргээ юм.

Критинина юм. Тэдэнэр мүнөө Хориин районой Георгиевко тосхондо ажаһуухадаа, ашанар, зээнэрээ үргэжэ, жаргалтай амгалан ажаһуужа байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. В. Харитонов Алеша аша хүбүүнтэеэ.

С. БАЛДУЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Эсэгэ ороноо Хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай түйлаһан Илалтын болоһоор алдарта 45 жэлэй ойн баярые дэлхэйн түрүү үзэлтэй хүн түрэлтэн үргэнөөр тэмдэглэжэ байна.

Дайнай, ажалай ба СССР-эй Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ветерануудтай Михаил Сергеевич Горбачёвой Кремль соо үнгэргэһэн уулзалгаһаа бэшэгдэһэн ТАСС-ай корреспондентнүүдэй тоосоон «Илалтын солдадууд, таанадта доро дохинобди» гэһэн гаршагтайгаар газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи хуудаһанда ниитэлэгдэбэ.

Редакциин уран зурааша Доржо Гармаевай Илалтын үдэртэ зорюулһан плакат номерой нэгэдэхи хуудаһанда байха.

Илалтын үдэртэ зорюулагдаһан СССР-эй Оборонын министрэй Приказ номерой нэгэдэхи хуудаһанда мүн лэ барлагдаба.

РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй габьяата уран зурааша А. Сахаровскаягай «Олоной дундаһаа үлэгшэ» гаршагтай зураглал номерто тунхалагдаба. Автор энэ зураглал соогоо Дмитрий Кузьмич Никоровай ажал ябуулга тухай тобшоор хөөрэнэ.

СПОРТЛОТО

«45-һаа 6-ень тааха» ба 36-һаа 5-ень таааха» «Спортлотонуудай» 18-дахи тираж.

«45-һаа 6-ень таааха»: 19—санын урилдаан 22—уһа руу һүрэлгэ, 23—санаар һүрэлгэ ба хоёр зүйлэй мүрысөөн, 29—стендовэ буудалга, 30—хүндэ атлетикэ 44—шатар.

«36-һаа 5-ень таааха»: 12—гимнастика, 13—хадаһаа санаар һолжфролгын спорт, 17—конькигаар урилдалгын спорт, 22—уһа руу һүрэлгэ, 29—стендовэ буудалга.

(ТАСС).

Кино, театрнуудта

«Дружба»
Князь Удача Андреевич — в 9-30, Сталинград (2 с.) — в 12, 14-30, 18, Под принуждением — в 21-30.

«Прогресс»
Красный зал — Гу-Га (2 серии) — в 10, 12-40, 15-20, 21. Поэзия фронтовых лет — Г. И. Буршина — в 18-10. Зеленый зал — Витебское дело — в 9-50, 19, Сильные духом (2 серии) — в 11-50, 15-20, Оно (2 серии) — в 21.

«Родина»
Кавказская пленница или новые приключения Шурика — в 10, 16-40, Гу-Га (2 серии) — в 11-20, 14, 18-10, 20-50.

«Октябрь»
Я уже не боюсь — в 9-40, 100 солдат и две девушки — в 11-10, 13, 14-40, 16-30, 18-10, 20, 21-40.

«Эрдэм»
Мультфильм «Да здравствует Сервац!» — в 9-40, 12-50, 14-20, Криминальный квартет — в 11, 16, 17-50, 19-40, 21-30.

«Восток»
Принцесса-Павлин — в 15-30, Груз 300 — в 17, 19, 21.

«Байкал»
Чаша терпения — в 18-30, 20-30.

Сэнхир экран

1941—1945 ОНУУДАЙ ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛГЫН АГУУЕХЭ ДАЙНДА СОВЕТ АРАДАЙ ИЛАЛТЫН ҺАЙНДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Шэнэ һонин. 9.20 — Мультфильм. 9.50 — «Заповедный колодец» — баримтата фильм. 10.20 — **1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай түйлаһан Илалтын һайндэртэ зорюулагдаһан баярай суглаан ба концерт.** 13.20 — «Его зарыли в шар земной» — баримтата фильм. 14.05 — «Урданай аялга һайхан дуунууд». 14.50 — **Москва. Улаан талмай. 1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай түйлаһан Илалтын һайндэртэ зорюулагдаһан парад.** 16.00 — **Илалтын һайндэртэ зорюулагдаһан дамжуулга.** 17.15 — **Совет дуунай «Майские звезды» фестиваль.** 19.30 — **Мүнөөдэр — Илалтын һайндэр. СССР-эй Оборонын министр Д. Т. Язов үгэ хэлэхэ.** 19.50 — **Фашизмда эсэргүү тэмсэлдэ ами наһаяа алдагшадай гэрэлтэ дурасхаалда минута соо дуугай байлга.** 20.10 — «Дайшалхы үдэрнүүдые һананаб...» 20.35 — «Красное вино победы» — уран һайханай фильм. 22.00 — Время. 22.30 — «Навеки—19» — уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Д... лай дуунууд — Илалты... нууд. 10.30 — «Великое противостояние» — уран һ... фильм. 1-дэхи сери. ... Мультфильм. 11.45 — ... противостояние» — уран ... ханай фильм. 2-дохи ... 12.50 — Мультфильмнүүд ... — «О друзьях-товарищах» ... киноконцерт. 14.30 — ... ник Геннадий Добров ... тата фильм. 14.50 — **Москва. Улаан талмай. 1941—1945 ... дай Эсэгэ ороноо ха... гын Агуухэ дайнда сов... дай түйлаһан Илалты... дэртэ зорюулагдаһан ...** 16.00 — И. Ицков, А. ... «Там, где мы бывали» — ... зүжэг. 17.20 — «Боевые ... ки мои» — киноконцерт ... — Мультфильм. 18.40 ... капли росы на рассвете ... уран һайханай фильм ... **Фашизмда эсэргүү тэмс... ами наһаяа алдагшадай ... рэлтэ дурасхаалда мин... дуугай байлга.** 20.10 — ... мять сердца говорит ... концерт. 21.00 — ... нойрсогты, багашуул! ... Дүрэ буляалдалгын бү... гаар Европын чемпионат ... — Время. 22.30 — 36 ... далай түлөө велосипед ... урилдаан. 22.50 — «Артисты — фронтдо». Дайшалхы ... согсолборинуудаар зохёо... һон концерт. 23.50 — «Неж... мая песня» — уран һайх... фильм. 00.20 — «Вальс» — ... һайханай фильм.

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды — 2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства — 2-61-35, агропромышленный — 2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта — 2-69-58; культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63; информации — 2-34-05; переводов — 2-54-93; писем и селькоров — 2-67-81; корректорская — 2-33-61; выпускающие — 2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99, г. Закаменск — 31-61, п. Кырен — 91-9-79, п. Агинское — 3-40-69. Директор издательства — 2-37-32, бухгалтерия — 2-33-77, вахта — 2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45. Н-04387. Заказ № 107.